

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

REVIDIRANJE FINANČNIH NALOŽB

Ljubljana, september 2010

MATJAŽ EKMEČIČ

IZJAVA

Študent MATJAŽ EKMEČIČ izjavljam, da sem avtor tega diplomskega dela, ki sem ga napisal pod mentorstvom dr. MARKA HOČEVARJA, in da dovolim njegovo objavo na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 2. 9. 2010

Podpis: _____

KAZALO

UVOD	1
1 RAČUNOVODSKA OBRAVNAVA FINANČNIH NALOŽB	2
1.1 Zgodovinsko ozadje računovodenja	2
1.2 Računovodska usmeritev	2
1.2.1 Spremembe računovodskih usmeritev.....	3
1.3 Opredelitev finančnih naložb	4
1.4 Začetno pripoznanje finančnih naložb	5
1.5 Razvrščanje finančnih naložb	6
1.5.1 Razvrščanje med finančna sredstva, izmerjena po pošteni vrednosti prek poslovnega izida (prva skupina)	7
1.5.2 Razvrščanje med finančne naložbe v posesti do zapadlosti v plačilo (druga skupina)	8
1.5.3 Razvrščanje med finančne naložbe v posojila (tretja skupina).....	9
1.5.4 Razvrščanje med za prodajo razpoložljiva finančna sredstva (četrta skupina)	10
1.6 Prerazvrstitev finančnih naložb	10
1.7 Merjenje in prevrednotenje finančnih naložb	11
1.7.1 Prevrednotenje zaradi spremembe poštene vrednosti.....	13
1.7.2 Prevrednotenje zaradi oslabitve	16
1.8 Razkrivanje finančnih naložb.....	20
1.8.1 Revizorjevo poročanje ter izkaz vseobsegajočega donosa.....	22
2 DAVČNI VIDIK FINANČNIH NALOŽB	23
2.1 Davčno (ne)pripoznanje odhodkov iz prevrednotenja.....	23
2.2 Davčno (ne)pripoznanje prihodkov iz odprave oslabitve.....	24
2.3 Davčno (ne)pripoznanje odhodkov oz. prihodkov ob odtujitvi	24
2.4 Primer knjiženja oslabitve z upoštevanjem vpliva davka na poslovni izid	24
2.4.1 Primer 1 – brez knjiženja odloženih davkov.....	25
2.4.2 Primer 2 – knjiženje odloženih davkov pri prevrednotenju prek IPI	26
2.4.3 Primer 3 – knjiženje odloženih davkov pri prevrednotenju prek kapitala.....	27
2.5 Davčni vidik spremembe računovodske usmeritve	28
2.6 Davčno optimiziranje znotraj poslovne skupine s trgovanjem finančnih naložb.....	28

3	REVIDIRANJE FINANČNIH NALOŽB	30
4	PRAKTIČNI PRIMER REVIDIRANJA FIKTIVNE DRUŽBE REX	31
4.1	Pregled podanih podatkov s strani revidiranega podjetja	32
4.1.1	Usmeritve po vrstah naložb za primer REX	33
4.2	Revizijski cilji ter opis postopkov	34
4.2.1	Opravljeni postopki ter ugotovitve po vrstah finančnih naložb	35
5	SKLEP	41
	LITERATURA IN VIRI	43
	PRILOGE	1

KAZALO SLIK IN TABEL

<i>Tabela 1: Prevrednotenje glede na skupino finančne naložbe.</i>	13
<i>Tabela 2: Primer knjiženja oslabitve brez vpliva na odložene davke</i>	25
<i>Tabela 3: Primer knjiženja oslabitve z odloženimi davki</i>	26
<i>Tabela 4: Primer knjiženja oslabitve prek kapitala z odloženimi davki</i>	27
<i>Tabela 5: Prodaja finančne naložbe med povezanimi osebami z davčnim učinkom.</i>	29
<i>Tabela 6: Izpis iz bruto bilance</i>	32
<i>Tabela 7: Analitika naložb v delnice in deleže skupaj obvladovanih podjetij</i>	32
<i>Tabela 8: Analitika naložb v delnice in deleže pridruženih podjetij</i>	32
<i>Tabela 9: Analitika naložb v delnice in deleže odvisnih podjetij</i>	33
<i>Tabela 10: Analitika drugih dolgoročnih finančnih naložb po pošteni vrednosti prek kapitala</i>	33
<i>Tabela 11: Ujemanje cenitvene vrednosti s knjiženimi za naložbo REX3 skupaj obvladovanih podjetij.</i>	35
<i>Tabela 12: Ujemanje cenitvene vrednosti s knjiženimi za naložbo REX3</i>	36
<i>Tabela 13: Primerjava vrednosti naložbe s pripadajočim deležem kapitala za REX5</i>	37
<i>Tabela 14: Preveritev izračuna oslabitve</i>	37
<i>Tabela 15: Preveritev vrednotenja naložbe v delnico REX8</i>	38
<i>Tabela 16: Preveritev vrednotenja po pošteni vrednosti za naložbo REX10</i>	38

UVOD

Prikazovanje premoženjskega stanja in uspešnosti poslovanja podjetij se je skozi zgodovino opravljalo na različne načine. S pojavom medsebojnega nakupovanja podjetij in kasneje preko borznega trgovanja posamezniku omogočenim lastništvom podjetij se je povečalo zanimanje za spoznavanje prihodnjih sprememb in stanj podjetja. Danes veljavna računovodska teorija za pripravo takšnih izkazov temelji na vrednotenju po pošteni vrednosti.

S pojavom finančne krize je vrednotenje finančnih sredstev postalo pomembnejše računovodsko vprašanje, saj se je pokazalo, da je pošteno vrednost v nekaterih primerih težko določiti. Odločitve posloводства o vrednotenju so lahko bistveno vplivale na računovodske izkaze, zato se je stopnjeval pritisk na revizorje. Ti so morali preveriti, ali so vrednosti sredstev pravilne. Namen diplomske naloge je predstaviti revidiranje finančnih naložb s poudarkom na načinih vrednotenja in interesih posloводства pri prevrednotenju.

V prvem poglavju bom predstavil zgodovinsko ozadje razvoja načinov vrednotenja. Gre za delitev med evropskim in angloameriškim gospodarskim prostorom, ki se razlikujeta po teoriji vrednotenja. Zgodovinsko ozadje je pomembno za razumevanje današnjega vrednotenja računovodskih kategorij, ki je kombinacija obeh načinov. Nato bom predstavil računovodenje finančnih naložb po računovodskih standardih. Ti določajo okvire za računovodske usmeritve, za katere se družbe lahko odločajo. Od usmeritev pa je odvisno, v katero skupino finančnih naložb se naložba razvrsti pri pripoznanju. Predstavil bom pogoje razvrščanja ter kako odločitev o razvrščanju vpliva na (pre)vrednotenje. Predstavil bom vrednotenje po pošteni vrednosti ter se osredotočil na učinek prevrednotenja na računovodske izkaze. Ta lahko vpliva na poslovni izid ali na kapital družbe.

Drugo poglavje bo opredelilo davčni vidik prevrednotenja in tudi prodaje finančnih naložb. Namen je prikazati učinke teh transakcij na davčno bilanco oziroma na višino davčne obveznosti. Skozi te učinke pa bom pojasnil motive posloводства za prodaje ter prevrednotenja, ki jim mora revizor posvetiti posebno pozornost.

Tretje poglavje bo opredelilo teoretične splošne cilje in postopke revidiranja finančnih naložb. Namen tega poglavja je predstaviti področje oziroma zasnovo revizorjevega dela. Ti postopki pa bodo podrobneje predstavljeni v praktičnem primeru v četrtem poglavju.

Četrto poglavje je namenjeno praktičnemu primeru, ki bo predstavilo dejansko zastavljene cilje, zasnovo dejanskih postopkov in dejanske ugotovitve revizorja po opravljenih postopkih na praktičnem primeru. Opravljeni postopki sami niso prikazani zaradi primernosti prikaza. Namen je bralcu predstaviti praktično delo revizorja tako preko virov, ki jih ima revizor na voljo, ter preko razmišljanj, ki so potrebna pri posameznih vrstah finančnih naložb.

1 RAČUNOVODSKA OBRAVNAVA FINANČNIH NALOŽB

1.1 Zgodovinsko ozadje računovodenja

Koletnik in Koželj (2005, str. 55) navajata, da je prilagajanje računovodskih standardov v Evropski uniji Mednarodnim standardom računovodskega poročanja (v nadaljevanju MSRP) neenakomerno zaradi zgodovinskih razlogov: »Razlogi za to so zgodovinski, saj so se s pomočjo **evropskega gospodarskega prava** utrdile računovodske šole, predpostavke in načela, med katerimi imajo previdnost, neenakost, uresničitev in nominalna nabavna vrednost še vedno vodilno mesto. Te usmeritve pa niso skladne z načelom poštene predstavitve, ki ga pozna in sprejema **angloameriški** gospodarski prostor, ki je glavni pobudnik in soustvarjalec mednarodnih računovodskih standardov. Gre za prevladujočo težnjo, da bi računovodski izkazi in druga računovodska poročila za zunanje uporabnike prikazovali resnično in pošteno gospodarsko sliko podjetja (angl. *true and fair view*).«

Razlagata tudi, da konzervativna miselnost vodi do tihih rezerv v računovodskih poročilih, zato ta niso dobra podlaga za odločitev o finančnih transakcijah. Te večinoma sklepajo finančni naložbeniki, ki posledično zagovarjajo princip poštene vrednosti, ki je zasnovana v angloameriškem prostoru in v MSRP. Prav tako je ta teorija v prid vedno večjemu finančnemu povezovanju, saj je za ta namen potrebna čim bolj poštena in resnična gospodarska slika poslovne osebe. Posledično so uporabniki potrebovali ažurirane knjigovodske podatke, ki pa so jih zagotovili s prevrednotenjem sredstev.

Evropska komisija je hkrati s sprejemanjem Mednarodnega računovodskega standarda (v nadaljevanju MRS) 39 v letu 2001 sprejela smernico¹, t. i. uredbo o pošteni vrednosti. Koritnik Rakela in Štendler (2005, str. 69) za smernico pravita, da je njen najpomembnejši del korekcija načela previdnosti z uvedbo načela vrednotenja po pošteni vrednosti za finančne instrumente. S tem sta dani možnost vrednotenja posameznih kategorij sredstev po pošteni vrednosti in možnost, da se sprememba vrednosti vključi v izkaz poslovnega izida. Po Horvat (2005, str. 88) je posebnost MRS 39 ta, da omogoča krepitev sredstev, medtem ko je bila oslabitev sredstev skozi načelo previdnosti že prisotna. Okrepitev je za investitorje prav tako zelo pomembna informacija.

1.2 Računovodska usmeritev

Računovodske usmeritve so posebna načela, temelji, dogovori, pravila in navade, ki se jih podjetje drži pri pripravljanju in predstavljanju računovodskih izkazov (MRS 8, 5. člen). Njihov namen je, da so računovodski podatki za uporabnika zanesljivi, tako pri knjiženju kot

¹ Gre za smernico 2001/65/ES.

pri razkrivanju. Bralec tako razume na kakšni podlagi so bili podatki pripravljene, jih lažje interpretira ter posledično uporablja za nadaljnje poslovne odločitve.

Računovodska usmeritev se po MRS² določi po standardu ali pojasnilu, če le-ta natančno ureja transakcijo, drug poslovni dogodek ali stanje, ki ga z usmeritvijo zajemamo. Upoštevajo se tudi ustrezni napotki za uporabo, ki jih Upravni odbor za mednarodne računovodske standarde (v nadaljevanju UOMRS) sprejme v zvezi s tistim standardom ali pojasnilom.

V primeru, da standard ali pojasnilo, ki bi ga poslovodstvo uporabilo pri računovodenju določene transakcije ali poslovnih dogodkov, ne obstaja, mora poslovodstvo po MRS³ **po lastni presoji razviti in uporabiti** računovodsko usmeritev. Ta mora zagotavljati informacije, ki ustrezajo zahtevam uporabnikov pri sprejemanju gospodarskih odločitev. Takšne usmeritve morajo biti tudi zanesljive do te mere, da so računovodski izkazi: odraz dejanskega finančnega stanja, finančne uspešnosti in denarnih tokov podjetja, odraz gospodarske vsebine transakcij, drugih poslovnih dogodkov in stanj, in ne zgolj pravne oblike, nepristranski, to je brez predsodkov, preudarni, ter v vseh bistvenih pogledih popolni.

Ko podjetje računovodske usmeritve določi, jih mora po MRS⁴ dosledno uporabljati za podobne transakcije, druge poslovne dogodke in stanja. Temu se lahko izogne le, če standard ali pojasnilo izrecno zahteva ali dovoljuje razvrstitev postavk v skupine, za katere so morda potrebne različne usmeritve. Če standard ali pojasnilo zahteva ali dovoljuje takšno razvrstitev, mora **podjetje izbrati** ustrezno računovodsko usmeritev za vsako skupino in jo dosledno uporabljati znotraj te skupine.

1.2.1 Spremembe računovodskih usmeritev

Pri pripravljanju računovodskih izkazov se zaradi kompleksnosti standardov lahko naredi napaka. Če revizor takšno napako ugotovi za preteklo obdobje, jo mora ustrezno popraviti. Takšno napako imenujemo **napaka iz preteklih obdobj**. Po MRS⁵ so le-te lahko opustitve postavk in napačne navedbe v računovodskih izkazih podjetja za eno ali več preteklih obdobj, ki izhajajo iz neupoštevanja ali napačne uporabe zanesljivih informacij. Napake ne smemo opredeliti kot napako iz preteklih obdobj, če informacije v času pripravljanja izkazov niso bile na voljo. Takšne napake vključujejo posledice matematičnih pomot, napak pri uporabi računovodskih usmeritev, spregledov, napačnega podajanja dejstev in prevar.

Standardi MRS⁶ narekujejo spremembo računovodske usmeritve, če je sprememba obvezna po spremenjenem računovodskem standardu ali naknadno izdanem pojasnilu k standardom

² Določilo MRS 8, 7. člen.

³ Določilo MRS 8, 10. člen.

⁴ Določilo MRS 8, 13. člen.

⁵ Določilo MRS 8, 5. člen.

⁶ Določilo MRS 8, 14. člen.

(prvi pogoj). Drugi pogoj za spremembo računovodske usmeritve se nanaša na posledice, ki jo ta sprememba prinese. Če bi sprememba usmeritve pripomogla k zanesljivejšim in ustrežnejšim informacijam o poslovanju družbe, se jo lahko spremeni. Po MRS⁷ mora poslovodstvo spremembo usmeritve tudi utemeljiti v skladu z morebitnimi posebnimi prehodnimi določbami standarda ali pojasnila.

Komentar: Pojasnila k standardom so namenjena boljšemu razumevanju standardov v okoliščinah, ko standardi ne definirajo tematike dovolj natančno. Računovodska stroka je v slabih gospodarskih časih podala kar nekaj pojasnil, ki jih bomo kasneje v nalogi upoštevali.

Standardi⁸ nas opozorijo tudi na naslednja primera, ko ne gre za spremembo računovodskih usmeritev. Prvi primer predstavlja situacija, ko bi poslovodstvo uporabilo določeno usmeritev tudi za poslovne dogodke, ki se bistveno razlikujejo od teh, za katere usmeritev uporabljamo. Drugi primer pa je nedovoljena uporaba nove računovodske usmeritve za poslovne dogodke, ki ustrezajo že obstoječim usmeritvam.

Komentar: Standardi pri spremembah računovodskih usmeritev podajajo navodila, da naj sprememba čim manj vpliva na primerjavo računovodskih izkazov med različnimi obdobji. Le tako jih bodo uporabniki lahko razumeli ter se odločali na podlagi realnih primerjav. V ta namen mora biti v bistvenih primerih storjen tudi popravek za nazaj, na kar mora biti revizor še posebej pozoren.

V primeru spremembe računovodske usmeritve se po MRS⁹ nova računovodska usmeritev lahko **uporabi za nazaj**. V tem primeru se nova računovodska usmeritev pri transakcijah, drugih poslovnih dogodkih in stanjih uporabi, kot da bi se že vedno uporabljala. Podjetje mora spremenjeno usmeritev po standardih uporabiti za nazaj, in sicer v primeru, ko podjetje spremeni računovodsko usmeritev po začetni uporabi standarda ali pojasnila, ki ne vsebuje posebnih prehodnih določb glede takšnih sprememb. Prav tako pa je uporaba za nazaj obvezna, če poslovodstvo prostovoljno spremeni računovodsko usmeritev. Za vse navedene pogoje pa velja predpogoj, da se sprememba računovodske usmeritve ne uporabi za nazaj, če učinkov spremembe v določenem obdobju ali nabranih učinkov spremembe ni možno določiti.

1.3 Opredelitev finančnih naložb

Zaradi razumevanja kakšne naložbe spadajo pod računovodsko kategorijo finančnih naložb je pomembno razumevanje teorije, ki nam najprej ponuja »nadopomenko« finančnih naložb, to je finančni instrument. Ta je po SRS¹⁰ definiran kot pogodba, na podlagi katere nastane

⁷ Določilo MRS 8, 19. člen.

⁸ Določilo MRS 8, 16. člen.

⁹ Povzeto po določilih MRS 8, od 19. do 27. člena.

¹⁰ Po določilu SRS 2006, pojasnilo 3.46 b, str. 56.

finančno sredstvo enega podjetja in hkrati finančna obveznost ali kapitalski inštrument drugega podjetja.

Komentar: Finančno sredstvo je tisti del definicije finančnega instrumenta, ki spada v računovodsko kategorijo finančnih naložb pri podjetju naložbeniku, in bo del našega proučevanja. Iz definicije finančnega instrumenta je razvidno, da eno podjetje pripozna finančno naložbo, drugo podjetje pa pripozna finančno obveznost ali kapital. Dejstvo, da se pri pravnih ali fizičnih osebah, do katerih finančna naložba predstavlja podlago finančnih terjatev, pojavlja ali kapital (pri delnicah) ali finančni dolg (pri obveznicah), je pomembno za razumevanje pravic, ki iz naložbene pogodbe izhajajo.

Finančne naložbe so po SRS¹¹ sestavni del finančnih instrumentov podjetja in so finančna sredstva, ki jih ima podjetje naložbenik, da bi z donosi, ki izhajajo iz njih, povečevalo svoje finančne prihodke. Finančne naložbe so torej finančna sredstva, ki pa so po SRS¹⁰ določena v splošnem.

Komentar: Obveznica ali dano posojilo po teoriji ustreza pogodbeni pravici prejeti denar. Delnica pa je določena kot kapitalski inštrument drugega podjetja. Izvedeni instrumenti (opcije, »swapi«, ...) so določeni kot pogodbeni pravica zamenjati finančne instrumente z drugimi pod pogoji, ki utegnejo biti ugodni. Lahko pa tudi kot pogodbeni pravica prejeti drugo finančno sredstvo.

1.4 Začetno pripoznanje finančnih naložb

Za pripoznanje finančne naložbe v knjigovodskih razvidih in bilanci stanja morata biti po SRS¹² izpolnjena dva pogoja, in sicer se finančna naložba pripozna kot finančno sredstvo, če je verjetno, da bodo pritekale gospodarske koristi, povezane z njo, in če je mogoče njeno nabavno vrednost zanesljivo izmeriti.

Računovodski izkazi so časovno omejeni izkazi. To pomeni, da predstavljajo poslovanje družbe v nekem časovnem obdobju (navadno eno leto). Revidiranje računovodskih izkazov mora zato vsebovati oziroma upoštevati časovno komponento računovodskih izkazov. V bilanci stanja, kot temeljnem računovodskem izkazu, se določi vrednosti sredstev in obveznosti na presečni bilančni dan. Vpliv časovne komponente je prisoten tudi pri določanju bilančne vrednosti finančnih naložb, in sicer kadar nakup finančne naložbe in plačilo nista datirana v isto časovno obdobje računovodskih izkazov. SRS¹³ določa: »Pri obračunavanju običajnega nakupa ali prodaje finančnega sredstva se v knjigovodskih razvidih in bilanci stanja tako finančno sredstvo pripozna z upoštevanjem bodisi datuma trgovanja bodisi datuma

¹¹ Po določilu SRS 2006, standard 3.1, str. 49.

¹² Po določilu SRS 2006, standard 3.8, str. 50.

¹³ Določilo SRS 2006, standard 3.9, str. 50.

poravnave.« Revizor mora pri pregledovanju upoštevati oba načina, zato ju bomo podrobneje predstavili.

Metoda datuma trgovanja temelji na dogodku menjave. Podjetje finančno naložbo pripozna takrat, ko jo kupi, ne glede na datum plačila. Če je dan sklenitve posla (datum poslovnega dogodka) datiran pred bilančnim dnevom, plačilo za nakup pa opravljeno po bilančnem dnevu, se naložbo pripozna med sredstvi že v revidiranemu letu. To pomeni, da bi do bilančnega presečnega datuma še neporavnan nakup finančne naložbe že pripoznali v bilanci stanja.

Metoda datuma poravnave temelji na dogodku plačila. Finančna naložba se pripozna šele, ko je nakup finančne naložbe poravnan. Če torej podjetje kupi finančno naložbo, a je do bilančnega presečnega datuma še ni poravnalo, jo mora voditi v zunaj-bilančni evidenci. V tem primeru finančna naložba v bilanci stanja še ni pripoznana (Odar, 2006a, str. 101).

Da bi se podjetja lažje odločala med navedenima metodama, računovodska stroka priporoča, da družbe za svojo računovodsko usmeritev pripoznavanja izberejo metodo trgovanja pri pridobljenih finančnih naložbah, ki jih bodo razvrstile med finančne naložbe, izmerjene po pošteni vrednosti prek poslovnega izida, in finančnih naložbah, razporejenih med za prodajo razpoložljiva sredstva, izmerjenih po pošteni vrednosti.

Za pripoznanje finančnih naložb, ki se izmerijo po odplačni vrednosti, stroka predvideva izbor metode pripoznavanja z upoštevanjem datuma poravnave. Gre za razvrstitvi finančnih naložb v skupino finančnih naložb v posesti do zapadlosti v plačilo in finančnih naložb v posojila (Odar, 2006a, str. 109).

Komentar: Razlog za takšno priporočilo izbora metode je v tem, da se mora za tržne vrednostne papirje izmeriti poštena vrednost na dan bilance stanja in v izkazu poslovnega izida pripoznati finančne prihodke oziroma finančne odhodke. Ker pri metodi datuma poravnave v primeru še neporavnane nakupa vrednostnega papirja finančna naložba še ni pripoznana med sredstvi, je treba kot protikonto finančnemu prihodku ali finančnemu odhodku namesto spremembe vrednosti naložbe poknjižiti časovno razmejitev. Takšna knjižba je posebnost, zato se ji izogibamo.

1.5 Razvrščanje finančnih naložb

Tako mednarodni kot slovenski računovodski standardi za kategorijo finančnih naložb določajo štiri skupine, kamor lahko uvrstimo finančno sredstvo. Ker je za nadaljnje razumevanje značilnosti finančnih naložb pomembna njihova prvotna razvrstitev, na tem mestu navajam po SRS¹⁴ možne skupine začetnega pripoznavanja:

- finančna sredstva, izmerjena po pošteni vrednosti prek poslovnega izida,
- finančne naložbe v posesti do zapadlosti v plačilo,

¹⁴ Določilo SRS 2006, standard 3.7, str. 49.

- finančne naložbe v posojila ali
- za prodajo razpoložljiva finančna sredstva.

Kriteriji za razvrščanje finančnih naložb v zgoraj opredeljene kategorije so bolj kompleksni, saj se lahko istovrstno sredstvo (na primer delnica) pod različnimi pogoji razvrsti v drugo skupino oz. kategorijo. Zato se bomo v naslednjih poglavjih osredotočili na opredelitev teh pogojev po posameznih skupinah finančnih naložb. Zaradi okrajšave jih bomo poimenovali po zaporedni številki (na primer četrta skupina bo skupina za prodajo razpoložljivih finančnih sredstev).

1.5.1 Razvrščanje med finančna sredstva, izmerjena po pošteni vrednosti prek poslovnega izida (prva skupina)

»V to skupino družbe razvrstijo finančne naložbe v posesti za trgovanje. Finančne naložbe v posesti za trgovanje se v glavnem pridobivajo za ustvarjanje dobička iz kratkoročnih nihanj cen na trgu. Družba od takih naložb pričakuje donose v obliki dividend ali zaslužke pri njihovi prodaji. Torej namen takšnih finančnih naložb družbe ni upravljanje družb« (Odar, 2006a, str. 108).

Kot lahko razberemo iz zgornje navedbe, je namen pridobitve finančne naložbe pomemben kriterij za odločitev o razvrstitvi. Za delnice je za razvrstitev v prvo skupino potreben namen posloводства z delnico trgovati. Odar (2006a, str. 108) podaja pogoj za razvrstitev, da so delnice uvrščene na organiziran trg vrednostnih papirjev in se z njimi redno trguje oziroma so likvidne. Če se z vrednostnimi papirji ne trguje, čeprav so uvrščeni na borzni trg, ne moremo trditi, da je njihova sicer dnevno objavljena cena tudi njihova poštena vrednost. Tudi za obveznice, naložbe, dane v upravljanje ter naložbe v kupone vzajemnih skladov velja, da mora za razvrstitev v prvo skupino imeti družba z njimi namen trgovati. V to skupino spadajo seveda tudi izpeljani finančni instrumenti, ki so po osnovi namenjeni kratkoročnim trgovanjem. Izvzeti moramo le tiste, ki so predvideni vnaprej in tiste, ki so namenjeni za varovanje pred tveganjem. Kaj določa zavarovanje in česa ne, je zelo obsežno vprašanje, ki pa ne bo tematika našega proučevanja.

Poleg zgoraj naštetih praktičnih primerov pa se v prvo skupino lahko razvrsti vsako finančno sredstvo, če zanj obstaja delujoči trg ali če je njegovo vrednost mogoče zanesljivo izmeriti. Torej se lahko razvrsti tudi delnica, ki ne kotira na borzi, a je treba njeno pošteno vrednost določiti s cenitvami. Če poštene vrednosti za kapitalsko finančno naložbo ni mogoče dokazati oziroma oceniti, pa moramo takšno naložbo razvrstiti med za prodajo razpoložljiva finančna sredstva ter jo ovrednotiti po nabavni vrednosti (Odar, 2006a, str. 108).

Komentar: Iz zgoraj navedenega lahko sklenemo, da brez zanesljivo izmerjene poštene vrednosti naložba v prvo skupino ne more biti razvrščena.

1.5.2 Razvrščanje med finančne naložbe v posesti do zapadlosti v plačilo (druga skupina)

Med finančne naložbe v posesti do zapadlosti v plačilo se po SRS¹⁵ uvrščajo finančna sredstva z določenimi ali določljivimi plačili in določeno zapadlostjo v plačilo, ki jih podjetje nedvoumno namerava posedovati daljše obdobje. Poleg teh pogojev pa naložba ne sme biti po začetnem pripoznanju uvrščena v katero drugo skupino finančnih naložb (na primer obveznica, ki bi jo po začetnem pripoznanju razvrstili v prvo skupino). Standard navaja tudi, da v drugo skupino ni mogoče razvrstiti izpeljanega finančnega sredstva.

Odar (2006a, str. 113) pravi, da v drugo skupino ni mogoče razvrstiti finančnega sredstva, če je bil v tekočem poslovnem letu ali v prejšnjih dveh poslovnih letih prodan ali prerazvrščen več kot nepomemben znesek finančnih naložb v posesti do zapadlosti v plačilo pred zapadlostjo (v več kot nepomembnem razmerju do celotne vrednosti naložb v posesti do zapadlosti v plačilo). Določene pa so izjeme. Izjema je na primer, ko je prodaja ali prerazvrstitev tako blizu datumu zapadlosti v plačilo ali datumu odpoklica finančnega sredstva (na primer manj kot tri mesece pred datumom zapadlosti v plačilo), da spremembe tržne obrestne mere ne morejo pomembno vplivati na pošteno vrednost finančnega sredstva. Dovoljuje se tudi primer, ko podjetje zbere skoraj vso izvirno glavnico finančnega sredstva z načrtovanimi plačili ali predplačili. Standardi dovoljujejo tudi prodajo ali prerazvrstitev, ampak pod pogojem da tega dogodka podjetje ne obvladuje ter se ne ponavlja in ga podjetje ne more utemeljeno pričakovati.

Komentar: Takrat je na primer obveznica že pri končni zapadlosti in prodaja ne vpliva bistveno na finančne naložbe, saj je njena vrednost nizka. Drug primer bi bilo dano posojilo, ki je že v celoti poplačano, zato ne predstavlja pomembne vrednosti. Sklepamo lahko, da standardi to skupino niso namenili trgovanju.

Kot sem navedel zgoraj, mora imeti podjetje za razvrstitev v drugo skupino namen posedovati takšno naložbo daljše obdobje. Odar (2006b, str. 113) navaja, da mora družba oceniti oziroma presoјati svoj namen in zmožnost posedovati finančno naložbo do zapadlosti v plačilo ne le ob začetnem pripoznanju, ampak tudi na vsak poznejši datum bilance stanja.

MRS 39¹⁶ določa primere, kjer družba nima trdnega namena do zapadlosti v plačilo posedovati finančno naložbo. Ti primeri so revizorju v pomoč pri presoји o namenu družbe za določeno naložbo. Za prvi pogoj je navedeno, da mora imeti družba opredeljen rok posedovanja naložbe. Če družba le-tega nima določenega, potem tudi ne more imeti namena izvršiti ga. Drugi pogoj določa, da družba ne sme biti pripravljena naložbe prodati za prilagajanje na tržne razmere, ki jih lahko predvidi oziroma se ponavljajo. Na primer naložbe

¹⁵ Določilo SRS 2006, standard 3.49, str. 58.

¹⁶ V določilu MRS 39, AG 16.

druge skupine ne sme prodati zaradi sprememb tržnih obrestnih mer, zaradi izboljšanja plačilne sposobnosti, zaradi vplivanja na razpoložljivost in donos drugih finančnih naložb, zaradi prilagajanja finančnih virov in določb ter zaradi prilagajanja zunanjetrgovinskemu tveganju. Tretji pogoj pa pravi, da izdajatelj ne sme predhodno poravnati svoje finančne obveznosti z zneskom, ki je precej pod njegovo odplačno vrednostjo. Če bi določilo o predhodni poravnavi obstajalo, potem je zelo verjetno, da bi se naložba poravnala še pred zapadlostjo. Zato jih podjetja ne smejo vgrajevati v pogodbe oziroma jih ne smejo razvrstiti v drugo skupino.

1.5.3 Razvrščanje med finančne naložbe v posojila (tretja skupina)

Finančne naložbe v posojila so po SRS¹⁷ finančne naložbe v finančne dolgove drugih podjetij, države, območja in občine drugih izdajateljev. To pomeni, da ne glede na to, kdo je posojilojemalec, bo prejeto posojilo v svojih knjigah izkazoval kot finančno obveznost oziroma finančni dolg.

»Načeloma katerokoli neizpeljano finančno sredstvo z določenimi ali določljivimi plačili (tudi posojena sredstva, poslovne terjatve, finančne naložbe v dolgovne inštrumente in vloge v bankah) lahko ustreza opredelitvi finančne naložbe v posojila ali terjatve. Vendar finančno sredstvo, ki kotira na delujočem trgu (na primer dolgovni inštrument, ki kotira), ne ustreza razvrstitvi kot posojilo ali terjatev. Tista finančna sredstva, ki ne ustrezajo opredelitvi posojila ali terjatve, se lahko razvrstijo kot finančne naložbe v posesti do zapadlosti v plačilo, če ustrezajo pogojem za to« (Odar, 2006a, str. 118).

Tako zgornja navedba kot tudi standardi izrecno določajo, da med posojila¹⁸ ne moremo razvrstiti finančnega sredstva, ki nima določenih ali določljivih plačil ter tudi tistih ne, ki kotirajo na delujočem trgu. Prav tako ne moremo sem razvrstiti izpeljanih finančnih sredstev. Četudi finančna sredstva izpolnjujejo vse tri našteje pogoje za posojilo, pa jih med posojila ne smemo razvrstiti, če jih podjetje namerava prodati takoj ali v kratkem obdobju. Kljub izpolnjenim pogojem jih ne moremo razvrstiti v drugo skupino, tudi če jih je podjetje že razvrstilo v katerokoli drugo skupino. Navedeno pomeni, da obveznico lahko razvrstimo v to skupino pod pogojem, da podjetje nima namena z njo trgovati ter je ni predhodno razporedilo v katero drugo skupino finančnih naložb.

Eden izmed redkejših primerov je razvrščanje poslovnih terjatev v to skupino finančnih naložb. Ta med posojila spadajo le pod pogojem, če so v posesti za trgovanje, drugače pa se ne štejejo kot finančne naložbe.

¹⁷ Določilo SRS 2006, standard 3.2, str. 49.

¹⁸ Po opredelitvi pojmov v SRS 2006 3.50, str. 59.

1.5.4 Razvrščanje med za prodajo razpoložljiva finančna sredstva (četrta skupina)

Za prodajo razpoložljiva finančna sredstva so¹⁹ tista neizpeljana finančna sredstva, ki so razvrščena kot razpoložljiva za prodajo ali ki niso razvrščena v katero od ostalih treh skupin finančnih naložb. Ta skupina je torej možni izbor pripoznanja za vse naložbe, ki niso izpolnjevale pogojev za razvrstitev v ostale skupine.

Odar (2006a, str. 118) pravi, da delnice in obveznice, ki kotirajo na borzi, razvrstimo v četrto skupino, če jih ima podjetje namen posedovati dolgoročno, saj potem niti ne izpolnjujejo pogoja za razvrstitev v prvo skupino. Obveznico bi lahko z namenom dolgoročnega posedovanja razvrstilo tudi v drugo skupino, zato velja za razvrstitev v četrto skupino pogoj, da je podjetje ni predhodno že razvrstilo v drugo skupino. V četrto skupino pa lahko razvrstimo tudi naložbe v kupone vzajemnih in podobnih skladov, če se podjetje odloči, da z njimi ne bo trgovalo in jih namerava posedovati daljše obdobje. Za takšne praktične primere naložb velja naslednje določilo: »Če pa imamo opraviti z dolgoročno finančno naložbo, to je naložbo, ki jo namerava družba imeti dlje kot eno leto, lahko rečemo, da je ni pridobila zaradi doseganja dobička iz trgovanja z njo. [...] Družbe praviloma razvrstijo takšne dolgoročne finančne naložbe v kapital drugih družb, ki kotirajo na borzi, med finančne naložbe, razporejene in izmerjene po pošteni vrednosti prek kapitala« (Odar, 2008a, str. 88).

Vendar pa poleg zgoraj omenjenih naložb v četrto skupino lahko razvrstimo tudi naložbe, ki so vrednotene po nabavni vrednosti. Zato za četrto skupino pogoj merljivosti po pošteni vrednosti, ki velja za razvrščanje v prvo skupino, ne velja. Delnico ali tudi naložbo v deleže družb z omejeno odgovornostjo, za katero se poštene vrednosti ne more določiti niti na borzi niti se podjetje ne odloči za cenitev, lahko podjetje razvrsti v četrto skupino ter jo vrednoti po nabavni vrednosti. Pri tem je pomembno, da si lahko podjetje samo v primeru, da poštena vrednost ni določljiva, izbere vrednotenje po nabavni vrednosti, kar potrjuje tudi naslednja navedba: »Družbe izkazujejo po nabavni vrednosti, torej vrednosti pridobitve, povečani za stroške posla pridobitve, vse tiste dolgoročne finančne naložbe, ki jih niso razvrstile in izmerile po pošteni vrednosti (ali odplačni) vrednosti. Izmed dolgoročnih finančnih naložb so tako praviloma vedno izmerjene in razporejene po nabavni vrednosti dolgoročne finančne naložbe v deleže drugih družb, pa tudi naložbe v delniške družbe, katerih delnice niso uvrščene na borzni trg« (Odar, 2008b, str. 88).

1.6 Prerazvrstitev finančnih naložb

Glede na pretrese na finančnih trgih in dejstvo, da se z nekaterimi finančnimi instrumenti ne trguje več oziroma da trgi ne delujejo oziroma so zašli v težave, je Komisija Evropskih skupnosti sprejela Uredbo komisije²⁰, s katero je uvedla spremembe računovodskih

¹⁹ Po SRS 2006, standard 3.51, str. 59.

²⁰ Uredbo Komisije (ES) št. 1004/2008 o spremembi Uredbe (ES) št. 1725/2003 o sprejetju nekaterih mednarodnih računovodskih standardov v skladu z Uredbo (ES) št. 1606/2002 Evropskega parlamenta in Sveta

standardov (MRS 39 in MRSP 7), ki v izjemnih okoliščinah dovoljujejo prerazvrstitev nekaterih finančnih instrumentov iz kategorije »v posesti za trgovanje«. Finančna kriza je zagotovo takšna izjemna okoliščina.

Sprememba MRS 39.50 ter SRS 3.53 (Turk, 2008a) je nastala z namenom ublažitve sprememb poslovnih rezultatov. Finančne naložbe so po spremembah lahko prerazporedili iz skupine finančnih naložb po pošteni vrednosti prek poslovnega izida v skupino, po kateri se prevrednotenje lahko poknjiži v kapital (tudi v ostale skupine). S tem se lahko podjetje izogne vplivom prevrednotenja na poslovni izid. Računovodski standardi so s tem ublažili učinke prevrednotenja na poslovni izid, ki bo nespremenjen do prodaje finančne naložbe, ko se pripozna izguba, ugotovljena po realizirani pošteni vrednosti. S tem so odgovorili na vprašanje primernosti poštene vrednosti v času gospodarske krize. Sklepamo lahko, da je odgovor v tem, da poštena vrednost za prevrednotenje ni primeren način vrednotenja, saj je do prodaje težko določljiva.

Komentar: Slabost poštene vrednosti bi lahko pogojevali z likvidnostjo podjetja. Podjetje, ki ima likvidnostne težave, je prisiljeno v prodajo finančne naložbe, zato je poštena vrednost enaka realizirani vrednosti na trgu. Neko podjetje, ki finančne naložbe ni prisiljeno prodati, pa lahko počaka, da se gospodarska kriza konča. Tako lahko njeno vrednost zadrži (ne oslabi), dokler se ji vrednost ne izboljša. V drugem primeru bi bila oslabitev po pošteni vrednosti iz prvega primera nerealna. Zato lahko sklepamo, da je poštena vrednost pogojena z likvidnostnim stanjem podjetja. Problem vpeljevanja takšnega pogoja v standarde bi bil v tem, da bi morala podjetja s slabšim likvidnostnim stanjem opraviti prevrednotenja, podjetja z dobrim rezultatom pa ne.

1.7 Merjenje in prevrednotenje finančnih naložb

V poglavju 1.5 smo spoznali, da se lahko isti instrument razvrsti v različno skupino finančnih naložb glede na različen namen, kaj namerava družba z njim storiti. Z odločitvijo o namenu finančne naložbe pa družba ne opredeli le razvrstitve v skupino finančnih naložb, ampak s tem opredeli tudi merjenje oz. prevrednotenje, ki je za vsako skupino opredeljeno. S pojmom merjenje je mišljeno določanje vrednosti finančne naložbe. Poznamo naslednje načine merjenja: poštena vrednost, odplačna vrednost in nabavna vrednost. Vsak način merjenja je odvisen od narave finančne naložbe. Na primer delnica nima vnaprej določenih denarnih tokov, zato njena vrednost ne more biti izmerjena po odplačni vrednosti. S pojmom prevrednotenje pa je mišljeno določanje vpliva spremembe vrednosti na računovodske izkaze. Torej ne gre samo za vrednostno spremembo finančnih naložb, ampak za določen način, kako takšno spremembo zavesti v poslovnih knjigah.

glede Mednarodnega računovodskega standarda (MRS) 39 in Mednarodnega standarda računovodskega poročanja (MRSP) 7, (UL L 275, 16.10.2008). Uredba je začela veljati takoj.

Standardi merjenje časovno delijo na merjenje ob pripoznanju naložbe in kasnejše merjenje oziroma merjenje po začetnem pripoznanju. Ob začetnem pripoznanju je treba po SRS²¹ finančne naložbe izmeriti po pošteni vrednosti. Poštena vrednost je ob pridobitvi vedno na voljo, saj jo predstavlja kupnina na novo pridobljene finančne naložbe. Po začetnem pripoznanju pa se načini merjenja razdelijo glede na lastnosti oziroma razvrstitev finančne naložbe. Standardi za večino finančnih naložb predvidevajo naknadno merjenje po pošteni vrednosti, razen za tiste finančne naložbe, za katere je poštena vrednost težje določljiva. Tako je za celotno drugo ter tretjo skupino finančnih naložb določeno vrednotenje po odplačni vrednosti po metodi efektivnih obresti. Pri četrti skupini pa obstaja vrednotenje po nabavni vrednosti, po kateri se merijo finančne naložbe v kapitalske instrumente, za katere ni objavljena cena na delujočem trgu in katerih poštene vrednosti ni mogoče zanesljivo izmeriti. Med te spadajo tudi izpeljani finančni instrumenti, ki so povezani s finančnimi naložbami, za katere poštena vrednost ni določljiva.

Po standardih²² poznamo tri oblike prevrednotenja finančnih naložb: prevrednotenje na pošteno vrednost, prevrednotenje zaradi oslabitve, prevrednotenje zaradi odprave oslabitve. Povezava med razvrščanjem, vrednotenjem ter prevrednotenjem finančnih naložb je kompleksna, saj jo standardi določajo za vsako skupino posebej. Vsem skupinam je skupno, da se pri prevrednotenju spremeni vrednost naložbe oz. aktivna stran. Na pasivni strani pa se ta sprememba lahko zavede ali v bilanci stanja ali v izkazu poslovnega izida. Kako odločitev o razvrščanju vpliva na (pre)vrednotenje ter s tem na računovodske izkaze smo prikazali v spodnji tabeli.

V tabeli 1 so glede na razdelitev skupin finančnih naložb, ki izhajajo iz razvrščanj, prikazane oblike prevrednotenja. Prevrednotenje zaradi oslabitve in prevrednotenje zaradi odprave oslabitve je združeno. Za primer oslabitve ni posebej določen učinek na računovodske izkaze, ker se pri vseh oslabitvah poknjiži prevrednotovalni finančni odhodek. V zadnjem stolpcu pa je opredeljeno, pri kateri kategoriji je razveljavitev oslabitve možna. Iz tabele je razvidno, da je učinek na računovodske izkaze za naložbe v četrti skupini naložb lahko zaveden v kapital ali v poslovni izid, kar je odvisno od načina vrednotenja.

²¹ Določilo SRS 2006, standard 3.17., str. 51.

²² Določilo SRS 2006, standard 3.19., str. 51.

Tabela 1: Prevrednotenje glede na skupino finančne naložbe.

PREVREDNOTENJE na pošteno vrednost	Učinek na izkaze	OSLABITEV ter odprava oslabitve	Razveljavitev izgube
FN, razporejene po pošteni vrednosti prek PI	IPI	FN v posojila (vrednoteni po odplačni vrednosti)	Da (IPI)
Del FN, razpoložljivih za prodajo, ki je vrednoten po pošteni vrednosti	BS - kapital	FN v posesti do zapadlosti v plačilo (vrednoteni po odplačni vrednosti)	Da (IPI)
		Del FN, razpoložljivih za prodajo, ki je vrednoten po nabavni vrednosti	Ne
		Del FN, razpoložljivih za prodajo, ki je vrednoten po pošteni vrednosti	Ne

Vir: SRS, 2006.

V nadaljevanju bom za prevrednotenje zaradi spremembe poštene vrednosti in za prevrednotenje zaradi oslabitve predstavil značilnosti vrednotenja, nato pa po skupinah finančnih naložb opredelil vplive takšnih prevrednotenij na računovodske izkaze.

1.7.1 Prevrednotenje zaradi spremembe poštene vrednosti

Poštena vrednost²³ je znesek, za katerega je mogoče zamenjati sredstvo ali s katerim je mogoče poravnati obveznost ali za katerega je mogoče zamenjati podeljen kapital instrument med dobro obveščenima in voljnima strankama v poslu, v katerem sta medsebojno neodvisni in enakopravni. Pri tem pojem »dobro obveščeni« po MRS²⁴ pomeni, da sta tako kupec kot tudi prodajalec primerno obveščena o naravi in značilnostih sredstva, njegovi dejanski in možni uporabi ter tržnih pogojih na dan bilance stanja. Voljni kupec je tisti, ki se ga spodbuja, a ne sili k nakupu, ni niti nestrpen niti odločen kupiti po kakršnikoli ceni.

Glede na vključevanje trga v opredelitev poštene vrednosti moramo opozoriti, da v preteklosti tega načina vrednotenja niso poznali ter trg ni bil potreben za določanje vrednosti po začetnem pripoznanju. Po SRS 2001 je bila osnova za vrednotenje nabavna vrednost. Prevrednotenje navzgor je bilo dovoljeno v posebnem prevrednotovalnem popravku kapitala. Načeloma je bilo pošteno vrednost treba preveriti, a ni bil določen način te preveritve, kar pa sčasoma ni več zadoščalo množičnim spremembam na trgih. MRS so po vzoru GAAP²⁵ sprejeli vrednotenje po pošteni vrednosti. SRS 2006 so v skladu z MRS povzeli pošteno vrednost kot glavno izhodišče pri vrednotenju gospodarskih kategorij. Določili pa so tudi način določanja, ki je razviden iz naslednje navedbe: »Pošteno vrednost določa neposredno trg vrednostnih papirjev ali kak drug trg. Ugotoviti pa jo je možno tudi na podlagi vrednotenja, vendar je ta možnost v zvezi s kratkoročnimi finančnimi naložbami zelo malo verjetna in je nikakor ne priporočamo, saj so lahko stroški cenitve veliko večji od pričakovanih dobičkov.« Odar (2008a, str. 167).

²³ Po uvodu v SRS 2006, str. 13.

²⁴ Po MRS 40, določilo 42.

²⁵ GAAP je kratica za US Generally Accepted Accounting Principles ali splošno sprejeta računovodska načela oziroma pravila računovodenja ter poročanja v ZDA.

Za uporabnost principa poštene vrednosti pa je treba pošteno vrednost določiti oziroma dokazati. Da lahko pošteno vrednost zanesljivo izmerimo, jo²⁶ lahko pridobimo na **delujočem** trgu borznih vrednostnih papirjev, kjer je dnevno objavljena oziroma nam je na voljo (pri trgovcu, borznem posredniku, gospodarski panogi, službi za cene ali državni agenciji). Odar (2006a, str. 108) pa opozarja na primer, ko na delujočem trgu kotirajo tudi vrednostni papirji, ki so nelikvidni (z njimi se dalj časa ne trguje). Torej je trg lahko delujoč, za posamezno naložbo pa ustreznih tržnih pogojev še vedno nimamo izpolnjenih. Borzna vrednost bi bila v tem primeru nerealna (cenitev poštene vrednosti pa se v tem primeru ne opravlja). Po pojasnilu MRS²⁷ velja, da se finančni instrument obravnava kot kotiran na delujočem trgu, če so kotirane cene takoj in redno na voljo ter da te cene predstavljajo dejanske transakcije, ki se redno pojavljajo na trgu na čisto poslovni podlagi.

Komentar: Zadnji pogoj je zanimiv z vidika morebitnega izpodbijanja borzne cene s strani posloводства z razlogom, da borzna vrednost ni realna, saj se z določeno naložbo ne trguje oziroma je borzni promet minimalen. Standardi torej tudi v razmerah delujočega trga ob nelikvidnosti dovoljujejo prilagoditev borzne cene. Takšna vrednost, določena s strani posloводства ali cenilcev, je torej prilagojena za dejavnike (poleg borzne cene), ki jih upoštevajo drugi uporabniki na sicer delujočem trgu, ko se odločajo za poslovne odločitve.

Odar (2008c, str. 10) podaja tudi primer, ko cen za vrednostne papirje, s katerimi borzno posredniške hiše sicer trgujejo, vendar niso uvrščeni v kotacijo organiziranega trga, ne moremo enačiti z njihovimi poštenimi vrednostmi po SRS.

Glede na to, da opredelitev poštene vrednosti temelji neposredno ali posredno (preko cenitev) na tržni osnovi, moramo opozoriti, da so v kriznih gospodarskih časih trgi lahko postali **nedelujoči**. Predpostavka poštene vrednosti, da v obdobju, na katerega se nanaša vrednotenje, obstajajo ustrezne tržne razmere, je tako lahko kršena. Trg postane po MRS 36 nedelujoč, če ne zadošča zahtevam po: homogenosti trgovanih predmetov, stalni prisotnosti voljnih kupcev ter prodajalcev ter javnosti dostopnih cen. V krizi je predvsem možno kršenje dejavnika prisotnosti voljnih kupcev ter prodajalcev, zato je postalo vrednotenje po poštenu vrednosti na finančnih trgih za določene naložbe vprašljivo. Računovodska stroka je zaradi pravilnejše uporabe principa nedelujočega trga podala pojasnilo, po katerem: »Poštena vrednost finančne naložbe je njena objavljena vrednost na delujočem trgu vrednostnih papirjev. Izjemne razmere niso razlog za opredelitev, da je trg vrednostnih papirjev nedelujoč« (Turk 2008b, 2. odstavek).

Zgornje pojasnilo pomeni, da zaradi padca vrednosti vrednostnih papirjev ne moremo trditi, da trgi vrednostnih papirjev ne delujejo. Odar (2009, str. 11) za krizne razmere pravi, da trgi delujejo, vendar po bistveno nižjih cenah ter v manjšem številu poslov na borzi kot v

²⁶ Po SRS 2006, standard 3.21, str. 49.

²⁷ Po MRS 39, pojasnilo AG71.

preteklosti. O nedelujočem trgu bi lahko govorili le, če se na njem ne bi sklepali posli oziroma na njem daljše obdobje ne bi bilo transakcij.

Čeprav gospodarska kriza sama ni pogoj za nedelujoči trg, pa je stanje nedelujočega trga v praksi kljub temu mogoče. Za primere nedelujočega trga obstaja možnost, da se pošteno vrednost oceni s pomočjo modelov vrednotenja, pri katerem so vložki podatkov vanj dokazani, ker prihajajo z delujočega trga. Mnenje stroke je, da je najbolje, da takšno vrednotenje opravi pooblaščen ocenjevalec vrednosti po mednarodnih standardih ocenjevanja vrednosti (MSOV). Modeli vrednotenja so na primer: uporaba zadnjega preišljenega tržnega posla med obveščenima in voljnima strankama, primerjava s trenutno pošteno vrednostjo drugega instrumenta, analiza denarnih tokov itd. Pri teh metodah pa so možni popravki vrednosti kot sta na primer: popravek za spremembo gospodarskih razmer od zadnjega posla do bilančnega dne, popravek za razlike s primerjalnim instrumentom.

Poštena vrednost je torej v razmerah nedelujočih trgov težje določljiva. Vendar ne moremo trditi, da je uporaba te metode za določanje vrednosti nezadostna. Tudi v kriznih časih se torej poštena vrednost določa s pomočjo borznih cen ter cenitev. Kako sprememba poštene vrednosti vpliva na računovodske izkaze, pa bom predstavil za prvo in četrto skupino finančnih naložb ločeno.

Za prevrednotenje zaradi spremembe poštene vrednosti za finančne naložbe, razvrščene med finančne naložbe, izmerjene po poštenu vrednosti prek poslovnega izida (prva skupina) velja naslednje pravilo: »Logično pravilo, ki izhaja iz standardov, je, da družbe razporedijo, merijo in prevrednotujejo finančne naložbe po poštenu vrednosti takrat, kadar nameravajo z njimi dosegati dobičke iz spremembe borzne vrednosti, to je poštene vrednosti finančnih sredstev.« (Odar, 2008b, str. 88).

Ko je dokazan dobiček ali izguba iz spremembe poštene vrednosti finančnega sredstva, ki ni del razmerja pri varovanju vrednosti, izmerjenega po poštenu vrednosti prek poslovnega izida, se po SRS²⁸ dobiček ali zguba pripozna **v poslovnem izidu** prek finančnih prihodkov in odhodkov. V tem primeru mora družba na dan bilance stanja prevrednotiti finančne naložbe in njihovo spremembo zavesti med finančne odhodke oz. prihodke, kar neposredno vpliva na poslovni izid.

Za prevrednotenje zaradi spremembe poštene vrednosti za finančne naložbe, razvrščene v skupino za prodajo razpoložljivih finančnih naložb (četrta skupina), izmerjene po poštenu vrednosti, je učinek na računovodske izkaze drugačen. Dokazani dobiček ali dokazana izguba iz spremembe poštene vrednosti finančnega sredstva, razpoložljivega za prodajo, ki ni del razmerja pri varovanju vrednosti, se po SRS²⁹ pripozna neposredno **v kapitalu** kot povečanje (dobiček) ali zmanjšanje (izguba) presežka iz prevrednotenja. V primeru, da je poštena

²⁸ Določilo SRS 2006, standard 3.22. a, str. 51.

²⁹ Določilo SRS 2006, standard 3.22. b, str. 51.

vrednost takšnega sredstva manjša od njegove pripoznane vrednosti, se torej pripozna negativni presežek iz prevrednotenja.

Na tem mestu bi opozoril, da so v zgornjem odstavku opisane finančne naložbe lahko vrednotene tudi po pošteni vrednosti, a se za razliko od prve skupine finančnih naložb njihovo prevrednotenje poknjiži v kapital in ne vpliva na izkaz poslovnega izida. Takšna računovodska izbira daje poslovodstvu možnost, da v kriznih časih v skladu s svojimi interesi prepreči znižanje poslovnega izida.

1.7.2 Prevrednotenje zaradi oslabitve

Prevrednotenje zaradi oslabitve se razlikuje od prevrednotenja po pošteni vrednosti. Čeprav gre lahko z vidika sprememb za istosmerno gibanje vrednosti, pa moramo razlikovati vsebinski vidik. Ta je razviden tudi po vrstah oziroma skupinah finančnih naložb, na katere se nanaša. Po SRS³⁰ mora na vsak dan bilance stanja družba presoditi, ali obstaja kak nepristranski dokaz o morebitni oslabiljenosti finančnih naložb. Če takšni dokazi obstajajo, mora za finančna sredstva, izkazana po odplačni vrednosti, po nabavni vrednosti ter za tiste na razpolago za prodajo, ugotoviti vrednost izgube zaradi oslabitve oz. jo prevrednotiti zaradi oslabitve. Iz navedenega lahko sklepamo, da se za prvo skupino finančnih naložb prevrednotenje zaradi oslabitve ne opravlja. Razlog za to nam podaja Odar v spodnji navedbi:

»Teoretično je načelo oslabitve sredstev jasno: v poslovnih knjigah je treba zmanjšati vrednost sredstev, če ni verjetno, da bodo prihodnje gospodarske koristi od njih ustrezale njihovi vrednosti pri uporabi. Slednja pa se meri po diskontirani ocenjeni vrednosti prihodnjih denarnih tokov ali čisti prodajni ceni sredstva, če je ta večja. To pravilo velja seveda tudi za dolgoročne finančne naložbe, vendar ne za vse. Za tiste, ki jih družba izmeri in prevrednoti po pošteni vrednosti prek poslovnega izida, se pravilo oslabitve ne uporablja. Tudi ne bi bilo logično, saj se take naložbe izmerijo po vsakokratni pošteni vrednosti, ki se takoj poračuna s poslovnim izidom in že sama vsebuje pričakovane vplive, ki bi jih povzročilo njeno zmanjšanje zaradi oslabitve vrednosti takih dolgoročnih finančnih naložb« Odar (2008b, str. 88).

Spoznali smo, pri katerih naložbah se prevrednotenje zaradi oslabitve uporablja, zanima pa nas sprejetje odločitve o nastanku oslabitve ter določitev zneska oslabitve. Kot pravi tudi zgornja navedba, se v praksi vrednost oslabitve določa na podlagi ocenjenih prihodnjih denarnih tokov. Finančno sredstvo oslabi in to povzroči izgubo, če obstajajo **objektivni dokazi** o oslabitvi zaradi dogodka ali dogodkov po začetnem pripoznanju sredstva, ki vplivajo na ocenjene prihodnje denarne tokove finančne naložbe ali skupin finančnih naložb, ki jih je možno zanesljivo oceniti.

³⁰ Določilo SRS 2006, standard 3.25., str. 52.

Dogodke, od katerih je naša ocena prihodnjih denarnih tokov odvisna, nam podajajo MRS³¹. Kot nepristranske dokaze o oslabiljenosti finančnega sredstva navajajo naslednje primere: pomembne finančne težave izdajatelja naložbe, kršenje pogodbe, kot je neizpolnitev obveznosti, verjetnost stečaja ali finančne reorganizacije pri posojilojemalcu, izginotje delujočega trga za takšno finančno sredstvo zaradi finančnih težav. Prav tako pa podajajo primer izmerljivega zmanjšanja ocenjenih prihodnjih denarnih tokov iz skupine finančnih sredstev, čeprav se zmanjšanja ne da pripoznati pri posameznih finančnih sredstvih v skupini. Takšen primer nastane ob neugodnih spremembah v plačilnem statusu posojilojemalcev v skupini, ko ti postanejo zamudniki s plačili. Standardi, ko govorijo o oslabiljenosti skupine finančnih sredstev, podajajo tudi primer neugodnih gospodarskih razmer v državi ali krajavnem okolju. Takšne razmere določajo na primer: povečana stopnja brezposelnosti na zemljepisnem območju posojilojemalcev, zmanjšanje cen nepremičnin pri hipotekah na določenem območju, zmanjšanje cen nafte v povezavi s sredstvi za posojila proizvajalcem nafte, neugodne spremembe razmer v dejavnosti, ki vplivajo na posojilojemalce v skupini.

Komentar: Kot zadnje se torej za dokaz o oslabilvi upoštevajo tudi tržne razmere, ki pa so zelo širok pojem in jih lahko vsak drugače interpretira. Takšno določanje vrednosti pa je slabo tako za uporabnike računovodskih izkazov kot tudi za revizorjevo delo. Stroka je zato podala pojasnila, ki natančneje določajo, kdaj obstajajo objektivni dokazi za oslabitev v primeru izjemnih razmer. Ker se dokazi razlikujejo glede na način vrednotenja (po pošteni ter po nabavni vrednosti) bom v nadaljevanju ločeno predstavil prevrednotenje finančnih naložb zaradi oslabilve po posameznih skupinah finančnih naložb.

1.7.2.1 Prevrednotenje finančnih naložb zaradi oslabilve - razvrščenih v skupino za prodajo razpoložljivih finančnih sredstev, ki so izkazane po nabavni vrednosti

Inštitut za revizijo je za oslabitev naložb, vrednotenih po nabavni vrednosti, določil naslednje pojasnilo: »Šteje se, da obstajajo objektivni razlogi, da podjetje opravi preizkus za ocenitev oslabilve finančne naložbe v kapitalski inštrument, ki ni izmerjen po pošteni vrednosti, če je knjigovodska vrednost take finančne naložbe na bilančni presečni dan za več kot 20% večja od sorazmernega dela knjigovodske vrednosti celotnega kapitala tistega podjetja, v katerem ima podjetje naložbo na ta dan« (Turk, 2008b).

Kot je razvidno iz pojasnila, je za izpolnjevanje pogoja oslabilve treba primerjati knjigovodsko vrednost pri naložbeniku s kapitalom podjetja. Vendar pa moramo opozoriti, da se znesek oslabilve ne določi kot razlika med tema vrednostima, ampak na način, ki je opisan v spodnji navedbi:

»V vseh primerih, ko obstajajo nepristranski dokazi, da je nastala izguba zaradi oslabilve pri dolgoročni finančni naložbi v kapitalski inštrument, za katerega ni objavljena cena na delujočem trgu in ki je izkazan ne po pošteni vrednosti, temveč po nabavni vrednosti, ker

³¹ Povzeto po ZDDPO-2 s komentarjem, str. 227.

poštene vrednosti ni mogoče zanesljivo izmeriti, se znesek izgube zaradi oslabitve izmeri kot razlika med knjigovodsko vrednostjo dolgoročne finančne naložbe in sedanjo vrednostjo pričakovanih prihodnjih denarnih tokov, diskontiranih po trenutni tržni donosnosti za podobna finančna sredstva, ter pripozna kot prevrednotovalni finančni odhodek. Takšnih izgub zaradi oslabitev ni dovoljeno razveljaviti.« (Odar, 2008b, str. 89).

Kot je razvidno iz navedbe, je vpliv na računovodske izkaze takšen, da vpliva na izkaz poslovnega izida. Če torej finančna naložba z načrtovanimi diskontiranimi denarnimi pritoki (lahko tudi odtoki) ne poravna lastne izkazane knjigovodske vrednosti, se mora ta vrednost oslabiti, kar znižuje poslovni rezultat. Po Odar (2008b, str. 89) pravilo oslabitve izhaja iz teorije denarnih tokov, saj je njegov cilj, da se vrednost sredstev nadomesti s pričakovanimi pritoki sredstev. Če pa to ni mogoče, je treba sredstvo oslabiti.

1.7.2.2 Prevrednotenje finančnih naložb zaradi oslabitve – razvrščenih v posesti do zapadlosti v plačilo ali med posojila

Finančne naložbe druge ter tretje skupine za tematiko oslabitve obravnavamo skupaj, ker je način določanja zneska oslabitve enak, saj sta obe skupini vrednoteni po odplačni vrednosti. Standardi pravijo, da če obstajajo nepristranski dokazi, da je pri posojilih ali finančnih naložbah v posesti do zapadlosti v plačilo, izkazanih po odplačni vrednosti, nastala izguba zaradi oslabitve, se po SRS³² njen znesek izmeri kot razlika med knjigovodsko vrednostjo finančnega sredstva in sedanjo vrednostjo pričakovanih prihodnjih denarnih tokov, ki so razobresteni (diskontirani) po izvorni efektivni obrestni meri finančnega sredstva. Ta metoda za diskontiranje ne uporablja tržne obrestne mere, ampak izvorno efektivno obrestno mero, ki je izračunana na podlagi datiranih prihodnjih denarnih tokov. Torej je odvisnost od tržnih razmer le v tem, ali bodo vnaprej določeni donosi poplačani. Sedanja vrednost prihodnjih denarnih tokov se tako lahko zniža le, če se znižajo pričakovanja o sicer določenih donosih. V primeru oslabitve je treba knjigovodsko vrednost sredstva zmanjšati bodisi neposredno bodisi s preračunom na kontu popravka vrednosti. Izguba zaradi oslabitve se mora pripoznati v poslovnem izidu kot prevrednotovalni finančni odhodek.

Čeprav imajo banke drugačne standarde, jih bom na tem mestu omenil, ker so to institucije, ki imajo največ danih posojil v gospodarstvu in imajo zanimivo stališče glede vrednotenja po poštenu vrednosti. Banke in tudi druge finančne institucije lobirajo proti računovodenju na podlagi poštene vrednosti za njihova finančna sredstva. Tipični argument banke je, da dano posojilo s hipoteko, na podlagi katerega banka pridobiva mesečne prilive, ni oslabiljeno in ne potrebuje odpisov vrednosti, saj jih nameravajo držati do dospelja. Trenutno naj bi bile nižje tržne cene nepremičnin posledica prodaj, katerih razlog je denarna stiska, oziroma prodaj na nelikvidnem trgu. Te prodaje pa naj ne bi odražale stanja vrednosti vseh njihovih sredstev, ampak le tistih, kjer imajo najemjemalci likvidnostne težave.

³² Določilo SRS 2006, standard 3.26., str. 52.

Po Kaplan, Merton & Richard (2009) je vrednost hiše z vidika potencialnega najemjemalca, ki se danes odloča za najem posojila za nakup hiše, nižja od nabavne vrednosti hiš že obstoječih posojiljemalcev. Pri svoji odločitvi upošteva tudi verjetnost, da dolga ne bo mogel odplačevati. Na podlagi te verjetnosti in cene hiše na trgu si ugotovi »ceno« posojila, za katero je pripravljen izgubiti zastavljeno hišo. Ta cena pa je dosti nižja od vrednosti posojila v bančnih knjigah. Banka se bo tej ponujeni ceni izogibala z zahtevo, da nenavadni tržni pogoji, nenižanje vrednosti posojil povzročajo pomanjkanje kupcev po originalni (nabavni) vrednosti. Njen pravi motiv pa je izogibanje pripoznanju izgub zaradi oslabitev. S tem ko banka obdrži vrednost na prvotni vrednosti, ustvari možnost, da bi njeni naložbeniki kupili identično posojilo ceneje in tako bi banka nosila dve identični naložbi (ne za prodajo) po pomembno različnih cenah.

1.7.2.3 Prevrednotenje finančnih naložb zaradi oslabitve – razvrščenih v skupino za prodajo razpoložljivih finančnih sredstev, ki so izkazane po poštenu vrednosti

V poglavju 1.7.1 smo spoznali, kako se finančne naložbe četrte skupine finančnih naložb prevrednotijo zaradi spremembe poštene vrednosti, sedaj pa bomo spoznali, kako se te prevrednotijo zaradi oslabitve. Kot pri drugih oslabitvah je tudi v tem primeru po standardih potreben nepristranski dokaz o oslabitvi, ki ga je Inštitut za revizijo za vrednotenje po poštenu vrednosti opredelil kot: »Šteje se, da praviloma obstajajo objektivni dokazi o oslabitvi finančne naložbe zaradi posledic izjemnih razmer v primerih, ko je odstotek zmanjšanja poštene vrednosti finančne naložbe v obdobju od dneva pripoznanja do bilančnega presečnega dne večji od relativne spremembe slovenskega borznega indeksa SBI 20, oziroma uradno objavljenega indeksa drugega delujočega trga finančnih instrumentov v istem obdobju« (Turk, 2008b).

Če je torej določeni naložbi padla vrednost za več, kot je padla povprečna tržna vrednost, je treba takšen padec računovodsko obravnavati kot oslabitev. Ker je to pomembno določilo, moramo razumeti, kako takšna odločitev vpliva na računovodske izkaze. Standardi določajo, da če je bilo zmanjšanje poštene vrednosti finančnega sredstva, ki je na razpolago za prodajo, pripoznano neposredno kot negativni presežek iz prevrednotenja in obstajajo nepristranski dokazi, da je to sredstvo oslabiljeno, se po SRS³³ za nabrano izgubo najprej zmanjša presežek iz prevrednotenja in pripoznajo prevrednotovalni finančni odhodki. Znesek celotne nabrane izgube, za katerega se zmanjša presežek iz prevrednotenja in pripoznajo prevrednotovalni finančni odhodki, je razlika med nabavno vrednostjo (po odštetju vseh vračil in odplačil glavnice) in sprotno pošteno vrednostjo, zmanjšano za izgubo zaradi oslabitve takšnega finančnega sredstva, ki je bila pripoznana v poslovnem izidu kot prevrednotovalni finančni odhodek.

Komentar: Za lažje razumevanje standardov bom podal primer naložbe, ki smo jo v letu 2008 prevrednotili navzdol po poštenu vrednosti, tako da je 31. 12. 2008 obstajal negativni presežek

³³ Določilo SRS 2006, standard 3.28., str. 53.

iz prevrednotenja. V letu 2009 pa je njena poštena vrednost ponovno padla, in sicer bolj kot indeks SBI 20, in smo jo na podlagi pojasnila Inštituta za revizijo oslabili. Računovodsko je treba najprej negativni presežek iz prevrednotenja iz začetnega stanja preknjižiti na prevrednotovalni finančni odhodek, kamor nato poknjžimo še dodatni znesek padca vrednosti v letu 2009 (iz stanja 1. 1. 2009 na 31. 12. 2009). Skupno torej v kapitalu ni več spremembe vrednosti te naložbe, ampak je celotna sprememba zaznamovana v izkazu poslovnega izida. Takšne izgube zaradi oslabitve, ki so pripoznane v poslovnem izidu za finančno naložbo v kapitalski instrument, razvrščen kot razpoložljiv za prodajo, se ne morejo razveljaviti prek poslovnega izida.

Tudi v primeru, da se naložba, ki ima na podlagi preteklega prevrednotenja zaradi poštene vrednosti negativen presežek iz prevrednotenja, proda, se po SRS³⁴ presežek iz prevrednotenja iz tega naslova zmanjša, za isti znesek pa se pripoznajo prevrednotovalni finančni odhodki. Torej se ob oslabitvi ali ob prodaji zmanjšanje presežka iz prevrednotenja v končnem pripozna v izkazu poslovnega izida. Odar (2009, str. 13) zato negativni presežek iz prevrednotenja poimenuje kot zmanjšanje kapitala, ki pa še ni pripoznano v izkazu poslovnega izida.

To pa je ključno za vplivanje na računovodske izkaze, saj bi se drugače finančna naložba iz četrte skupine, ki je vrednotena po pošteni vrednosti, prevrednotila zaradi spremembe po pošteni vrednosti, kar pomeni vpliv na kapital. Računovodska stroka pa je določila pogoje, da je ob padcu vrednosti, ki je večji od povprečnega tržnega padca, treba takšno naložbo oslabiti, kar pomeni, da se kapital ne zmanjša, ampak se zmanjša poslovni izid. Razlog za dodatno pojasnilo k standardom Odar (2009, str. 11) vidi v preprečitvi prevelike delitve bilančnega dobička, saj v standardih ni določeno, koliko časa ima družba lahko negativni presežek iz prevrednotenja (krajše PIP), in tudi ni določen znesek ali kako drugo merilo, koliko je lahko negativnega presežka iz prevrednotenja.

Odar (2009, str. 13) tudi navaja, da je v primerih, ko ima podjetje negativen presežek iz prevrednotenja, bilančni dobiček večji, kot če bi se sprememba vrednosti poknjžila v poslovni izid. Posledično se skupščina³⁵ lahko odloči razdeliti celotni bilančni dobiček, čeprav je v negativnem PIP skrita še nepripoznana izguba oziroma ima podjetje lahko tudi negativni kapital.

1.8 Razkrivanje finančnih naložb

Pri presojanju, ali bi opustitev ali napačna navedba razkritij lahko vplivala na gospodarske odločitve uporabnikov oziroma ali je bistvena, je treba upoštevati značilnosti uporabnikov. Okvirna navodila za pripravljane in predstavljanje računovodskih izkazov v 25. členu določajo, da »naj bi uporabniki primerno poznali poslovno in gospodarsko delovanje in

³⁴ Določilo SRS 2006, standard 3.22. b., str. 51.

³⁵ Po 293. členu ZGD.

računovodstvo ter bili pripravljene proučevati informacije kolikor toliko prizadevno«. Torej je treba pri presojanju o opustitvi razkritij upoštevati, kakšne so dejanske možnosti vplivanja na uporabnike z navedenimi značilnostmi pri sprejemanju gospodarskih odločitev.

Za pravilni prikaz podatkov o finančnih naložbah ter drugih sredstvih in obveznostih v konsolidiranih računovodskih izkazih je pomembna opredelitev družb v skupini in pridruženih družb. V ta namen je bil na novo napisan 63. člen ZGD, ki govori, da morajo biti družbe v skupini³⁶ vključene v konsolidirano letno poročilo. Prav tako določa, da je pridružena družba tista, v kateri ima druga družba pomemben kapitalski vpliv in ni njej podrejena družba. Podatki o sredstvih in obveznostih, torej tudi za finančne naložbe ter prihodke oz. odhodke iz finančnih naložb, je treba razkrivati v bilanci stanja in izkazu poslovnega izida ločeno za družbe v skupini, pridružene družbe in druge družbe. Takšna opredelitev družb je potrebna tudi pri konsolidiranju, saj se takrat medsebojne finančne naložbe izločijo. Iz tega vidika je za bralca konsolidiran izkaz tudi bolj relevantnejši, za revidiranje finančnih naložb pa je bistvenega pomena izkaz matičnega podjetja.

Pri vseh finančnih naložbah se po SRS³⁷ razkriva računovodska usmeritev za določanje vrednosti, tj. njihove nabavne vrednosti ter kasnejše knjigovodske vrednosti, poštene vrednosti in odplačne vrednosti. V primeru prevrednotovanja finančnih naložb zaradi prevrednotenja na pošteno vrednost in oslabitve je treba razkriti pogostost prevrednotovanja, datum zadnjega prevrednotenja ter sodelovanje neodvisnega ocenjevalca pri tem. V primeru prevrednotovanja prek kapitala pa je treba razkriti tudi gibanje presežka iz prevrednotenja v zvezi s finančnimi naložbami ter gibanje prevrednotovalnih finančnih prihodkov in odhodkov v tej zvezi, in sicer na način, ki ga opisuje spodnja navedba:

»V vseh primerih, ko je podjetje oslabilo finančne naložbe, mora po tej točki v računovodskem poročilu razkriti znesek oslabitve, pripoznan v izkazu poslovnega izida, znesek zmanjšanja presežka iz prevrednotenja in stanje negativnega presežka iz prevrednotenja na bilančni dan. Namen te točke je, da se poleg načina pripoznavanja oslabitve (na primer zmanjšanje presežka iz prevrednotenja, pripoznanje finančnih odhodkov zaradi oslabitve) razkrijejo tudi zneski oslabitve, ki bodisi zmanjšujejo presežek iz prevrednotenja bodisi povečujejo finančne odhodke.« (Odar, 2009, str. 13).

Po ZGD³⁸ se mora za vsako družbo, v kapitalu katere je družba sama neposredno ali po osebi, ki deluje za račun družbe, udeležena z najmanj 20 %, razkriti naslednje podatke: firmo in sedež, delež, s katerim je udeležena pri njenem kapitalu, višino njenega lastnega kapitala in njen poslovni izid v poslovnem letu. Ti podatki se morajo nahajati v letnem poročilu kot priloga k računovodskim izkazom. Teh podatkov pa ni treba razkriti, če so nepomembni za resničen in pošten prikaz. Za družbo, ki letnega poročila ne objavlja javno in v katere kapitalu

³⁶ Družbe v skupini, ki jih določa 56. člen ZGD.

³⁷ Določilo SRS 2006, standard 3.41., str. 55.

³⁸ ZGD, 69. člen, prvi odstavek.

je družba neposredno ali posredno udeležena z manj kot 50 %, ni treba izkazati podatkov o višini njenega lastnega kapitala in njenem poslovnem izidu.

Po SRS³⁹ je treba posebej razkriti tudi zneske terjatev in obveznosti za odloženi davek, ki ne vplivajo na poslovni izid podjetja in ki se nanašajo in obračunajo v breme ali v dobro kapitala.

1.8.1 Revizorjevo poročanje ter izkaz vseobsegajočega donosa

»Revizorjevo poročilo mora med drugim vsebovati tudi pojasnjevalni odstavek, v katerem revizor na poseben način opozarja ali se sklicuje na katerokoli zadevo, za katero meni, da je to potrebno, ne da bi pri tem izrazil mnenje s pridržki.« (Kunšek, 2009).

Vsebine, na katere bi moral revizor opozoriti v pojasnjevalnem odstavku, pa je priporočilo Stališče 12 Revizijskega sveta o Pojasnjevalnem odstavku v revizorjevem poročilu. Po povzetku gospe Duhovnik (2009) mora revizorjevo poročilo vsebovati: pojasnila o prerazporejanju finančnih sredstev med posameznimi skupinami, pojasnila o znesku oslabitve finančnih naložb, razporejenih med za prodajo razpoložljiva sredstva in izmerjenih po pošteni vrednosti, pojasnila o znesku oslabitve finančnih naložb, ki niso izmerjene po pošteni vrednosti. Za vsako od teh dogodkov pa mora poročilo vsebovati tudi podatke o vplivu dogodkov na računovodske izkaze ter vplivu morebitnih sprememb usmeritev. Namen tega pojasnila je bralca računovodskih izkazov opozoriti na vplive ter spremembe, ki jih sam ne bi prepoznal.

»Revizor mora razmisliti o prilagoditvi svojega poročila z dodatnim odstavkom, če obstaja pomembna negotovost (tu ni mišljeno vprašanje delujočega podjetja), katere razrešitev je odvisna od dogodkov v prihodnosti in ki lahko vpliva na računovodske izkaze.« (Odar, 2010, str. 35).

Po spremembi MRS 1 – Predstavljanje računovodskih izkazov – ter posledično SRS⁴⁰ je potrebno prevrednotenje v kapitalu razkrivati tudi v izkazu poslovnega izida in izkazu gibanja kapitala. Družbe za izkazom poslovnega izida prikažejo Izkaz drugega vseobsegajočega donosa, v katerem prikažejo čisti poslovni izid in spremembe v kapitalu.

V novem izkazu gibanja kapitala je namesto premikov v kapital, premikov v kapitalu in premikov iz kapitala treba prikazati dogodke, ki se nanašajo na: spremembe lastniškega kapitala, celotni vseobsegajoči donos ter spremembe v kapitalu. Za finančne naložbe bo aktualni celotni vseobsegajoči donos, ki ga opredeljuje naslednja navedba: »Celotni vseobsegajoči donos je vsota sprememb lastniškega kapitala v poročevalskem obdobju, razen tistega dela teh sprememb, ki je posledica transakcij z lastniki in je predstavljen v postavki

³⁹ Določilo SRS 2006, standard 19.26., str. 155.

⁴⁰ Mišljena je 5. Izdaja SRS, izdana marca 2010. Za razkrivanje po SRS bodo v veljavi za poslovno leto, ki se začne od 1. 1. 2010 naprej (za razkrivanje po MSRP pa že od 1. 1. 2009).

B.1. *Spremembe lastniškega kapitala – transakcije z lastniki v izkazu gibanja kapitala.*« (Lipnik, str. 17).

Komentar: Zgoraj navedeno pomeni, da vseobsegajoči donos vsebuje spremembe kapitala, torej tudi spremembe kapitala, ki nastanejo iz sprememb vrednosti finančnih naložb. Iz spremenjenih računovodskih izkazov bo v izkazih za leto 2010 bolj razvidno, koliko bi se lahko poslovni izid spremenil, če se prevrednotenje ne bi poknjžilo v kapital. Posledično bo za bralca izboljšana informacija tudi znižala tveganje, na katerega mora revizor opozoriti skozi pojasnjevalni odstavek, če presodi, da je to potrebno.

2 DAVČNI VIDIK FINANČNIH NALOŽB

2.1 Davčno (ne)pripoznanje odhodkov iz prevrednotenja

»V skladu z 22. členom Zakona o davku od dohodkov pravnih oseb (ZDDPO-2) se pri ugotavljanju davčne osnove odhodki zaradi prevrednotenja kot posledica oslabitve kratkoročnih in dolgoročnih finančnih naložb oziroma finančnih inštrumentov **ne priznajo**. Izjemoma se odhodki od prevrednotenja finančnih naložb pripoznajo, če gre za odtujitev, zamenjavo ali drugačno poravnavo oziroma odpravo finančne naložbe ali finančnega inštrumenta.« (Kunšek, 2008).

Odhodki zaradi prevrednotenja finančnih naložb oz. finančnih instrumentov, izmerjenih po pošteni vrednosti prek poslovnega izida, se po ZDDPO⁴¹ pri ugotavljanju davčne osnove **priznajo** kot odhodek (ne glede na prvi odstavek 22. člena ZDDPO-2).

Komentar: Po navedbah zgornjega odstavka sledi, da so izmed vseh finančnih naložb le finančne naložbe, razporejene in izmerjene prek poslovnega izida, tiste, ki se enako obravnavajo v računovodskih izkazih, izdelanih za poslovne potrebe, in davčnih izkazih. Taka rešitev je logična in je odpravila strokovno problematičnost določb ZDDPO-1, ki prevrednotenja na nižjo pošteno vrednost davčno ni priznal. Prevrednotenje na pošteno vrednost, to je praviloma borzno ceno, je le obračunska operacija, ki v trenutku prevrednotenja ni pokrita z denarnim tokom. Opraviti imamo s finančnimi naložbami, razporejenimi po pošteni vrednosti prek poslovnega izida, to pa so finančne naložbe, ki jih je podjetje tako opredelilo in so namenjene trgovanju, kar pa seveda tudi pomeni, da jih bo podjetje praviloma v kratkem času tudi prodalo in s tem realiziralo dobičke in izgube, ki so nastali zaradi prejšnjega izmerjenja finančnih naložb po pošteni vrednosti. Ker podjetje s temi finančnimi naložbami trguje, bo z njimi praviloma opravilo veliko prometa v poslovnem letu in bo stanje teh finančnih naložb na bilančni presečni dan zato praviloma dokaj nizko glede na ves opravljen promet, ki pa seveda odseva tudi že realizirane dobičke in izgube v zvezi s temi finančnimi naložbami.

⁴¹ Tretji odstavek 22. člena ZDDPO-2.

2.2 Davčno (ne)pripoznanje prihodkov iz odprave oslabitve

Po ZDDPO⁴² se odprava oslabitve (iz prvega odstavka 22. člena ZDDPO-2) upošteva na način, da se prihodki iz odprave oslabitve, ki ni bila priznana kot odhodek, izvemajo iz davčne osnove.

»Do odprave oslabitve sredstev in tudi finančnih naložb pride ponavadi v naslednjem ali naslednjih poslovnih in tudi davčnih letih. Ker se vsaka oslabitev finančnih sredstev in tudi finančnih naložb pripozna najprej kot odprava presežka iz prevrednotenja (če je bil oblikovan za obravnavano finančno naložbo) in ko zmanjka presežka iz prevrednotenja (ali če ni bil oblikovan), se pripoznajo finančni odhodki, se posledično odprava oslabitve v drugem ali naslednjih poslovnih letih pripozna kot finančni prihodek. V drugem odstavku 22. člen logično določa, da se tako pripoznani finančni prihodki, ki sicer povečujejo poslovni izid, izvzamejo iz davčne osnove, ker tudi finančni odhodki iz oslabitve finančnih naložb niso zniževali davčne osnove. Tako je dosežena davčna nevtralnost obravnave oslabitve in odprave oslabitve kratkoročnih in dolgoročnih finančnih naložb.« (Jerman & Odar, str. 229).

Komentar: Tako oslabitev (razen pri finančnih naložbah v posesti za trgovanje⁴³) kot odprava oslabitve ne vplivata na davčne izkaze oz. takšna oblika prevrednotovanja ni obdavčena. Finančna naložba (razen finančna naložba v posesti za trgovanje) pa je obdavčena ob prodaji.

2.3 Davčno (ne)pripoznanje odhodkov oz. prihodkov ob odtujitvi

Odhodki zaradi prevrednotenja kot posledica oslabitve, ki se po prvem odstavku 22. člena ZDDPO-2 ne priznajo in ki niso bili odpravljeni na način iz drugega odstavka tega člena, se po ZDDPO-2⁴⁴ pripoznajo ob odtujitvi, zamenjavi ali drugačni poravnavi oziroma odpravi finančne naložbe oziroma finančnega instrumenta.

2.4 Primer knjiženja oslabitve z upoštevanjem vpliva davka na poslovni izid

Za vse vrste naložb, za katere bomo predstavili primere v nadaljevanju, veljajo naslednje predpostavke:

Leto	Poslovni dogodek
1	Nakup finančne naložbe po 100 €.
2	Oslabitev finančne naložbe na 90 €.
3	Oslabitev finančne naložbe na 80 €.
4	Prodaja finančne naložbe po 80 €.

⁴² Drugi odstavek 22. člena ZDDPO-2.

⁴³ Finančne naložbe v posesti za trgovanje so tiste, ki so razvrščene v prvo skupino finančnih naložb.

⁴⁴ Četrti odstavek 22. člena ZDDPO-2.

- Za določitev izračuna davčne osnove bomo uporabili simbola x in y . »X« predstavlja računovodske odhodke, razen odhodkov iz naslova prevrednotenja ali odtujitve finančnih naložb. »Y« pa določa računovodske prihodke, razen prihodkov iz naslova finančnih naložb. Zaradi poenostavljanja predpostavljamo, da so odhodki x in prihodki y enaki v celotnem obdobju. Davčna osnova bo tako znašala » $y - x$ «, s popravki za odhodke/prihodke iz naslova finančnih naložb.
- Davčna stopnja je skozi celotno obdobje konstantna in znaša 20 %.
- Finančnih prihodkov/odhodkov iz naslova prodaje finančne naložbe v našem primeru ni, saj smo predpostavili, da naložbo prodamo po vrednosti, na katero je bila naložba prevrednotena že prejšnje leto.

Prva dva primera ponazarjata prevrednotenje finančne naložbe preko izkaza poslovnega izida, tretji pa prevrednotenje finančne naložbe preko kapitala. Za lažji prikaz prvi primer prikazuje knjiženje brez odloženih davkov.

2.4.1 Primer 1 – brez knjiženja odloženih davkov

»Upoštevajoč bistvenost se podjetje lahko odloči, da v knjigovodskih razvidih ne pripozna in ne odpravlja terjatev in obveznosti za odloženi davek, če so zneski terjatev in obveznosti za odloženi davek posamič ali skupno za podjetje nepomembni.« (Turk, 2006, 2. odstavek).

Brez odloženih davkov se knjižijo tudi finančne naložbe, razporejene in izmerjene po pošteni vrednosti prek poslovnega izida, saj je za te prevrednotovalni finančni odhodek iz naslova prevrednotenja po ZDDPO-2⁴⁵ davčno priznan.

Tabela 2: Primer knjiženja oslabitve brez vpliva na odložene davke (v EUR)

					A	B	C	A + B + C
Leto	vrednost finančne naložbe	prevrednotovalni finančni odhodek	prihodki iz odloženih davkov	terjatve za odloženi davek	vpliv na PI pred davkom	vpliv na odloženi davek	vpliv na davek iz dobička	Skupni vpliv na IPI - čisti PI
1	100				0	0	0	0
2	90	-10	0	0	-10	0	2	-8
3	80	-10	0	0	-10	0	2	-8
4	0	0	0	0	0	0	0	0
							Skupaj:	-16

V drugem in tretjem letu je davčna osnova enaka $y - (x + 10)$. Prevrednotovalni finančni odhodek 10 € je davčno priznan ob prevrednotenju in znižuje davčno osnovo, s tem pa tudi davek na dohodek pravnih oseb. Učinek nižjega davka smo prikazali s pozitivnim

⁴⁵ Po tretjem odstavku 22. člena ZDDPO-2.

predznakom v stolpcu »Vpliv na davek iz dobička«, saj nižji davek pozitivno vpliva na čisti dobiček.

V četrtem letu pa je davčna osnova enaka $y - x$, saj v tem letu ni bilo prevrednotenja (prav tako ni prihodka/odhodka iz naslova prodaje). Finančne naložbe v tem letu na davčno osnovo nimajo vpliva, zato je v tabeli vpliv enak »0«.

2.4.2 Primer 2 – knjiženje odloženih davkov pri prevrednotenju prek IPI

Po ZDDPO-2⁴⁶ so odhodki iz naslova oslabitve finančne naložbe nepriznani davčni odhodki (razen za finančne naložbe, razporejene in izmerjene po pošteni vrednosti prek poslovnega izida). Po četrtem odstavku istega člena pa se jih v davčni bilanci prizna šele ob odtujitvi finančne naložbe.

»Ker pa morajo družbe pri poslovanju upoštevati SRS oziroma MRS, bodo v računovodskih izkazih, izdelanih za poslovne potrebe, v skladu s standardi oslabila tudi finančne naložbe. Če gre za pomembne zneske, bodo zato družbe morale izračunavati odložene terjatve za davek. Obračun odloženih terjatev za davek seveda vpliva na ugotovljeni poslovni izid in ne vpliva na ugotovitev davčne osnove in plačilo davka.« (Jerman & Odar, str. 228).

Tabela 3: Primer knjiženja oslabitve z odloženimi davki (v EUR)⁴⁷

Leto	vrednost finančne naložbe	prevrednotovalni finančni odhodek	prihodki iz odloženih davkov	terjatve za odloženi davek	A	B	C	A + B + C
					vpliv na PI pred davkom	vpliv na odloženi davek	vpliv na davek iz dobička	Skupni vpliv na IPI – čisti PI
1	100				0	0	0	0
2	90	-10	2	2	-10	2	0	-8
3	80	-10	2	4	-10	2	0	-8
4	0	0	0	0	0	-4	4	0
Skupaj:								-16

V drugem in tretjem letu davčna osnova znaša » $y - (x + 10 - 10) = y - x$ «. Odhodki ne vsebujejo 10 € prevrednotovalnih finančnih odhodkov, saj se ti izločijo⁴⁸. Zaradi izločitve teh odhodkov se davčna osnova zaradi oslabitve ne spremeni (v stolpcu »Vpliv na davek iz dobička« je 0 €). Ker pa se poknjižijo prihodki in terjatve iz naslova odloženih davkov, je vpliv na čisti dobiček enak kot v prvem primeru.

Prav tako je v četrtem letu vpliv na čisti dobiček enak kot v prvem primeru. Razlika je v tem, da ga tvorita odprava terjatev iz odloženih davkov ter nižji davek. Davčna osnova v četrtem

⁴⁶ Po prvem odstavku 22. člena ZDDPO-2.

⁴⁷ Knjiženje povzeto po Odar (2006a, str. 120) ter Hieng Romana et al. (2009).

⁴⁸ Po četrtem odstavku 22. člena ZDDPO-2.

letu je enaka » $y - (x + 20)$ «, saj vsebuje 20 € prevrednotovalnih finančnih odhodkov, ki so davčno priznani šele ob prodaji finančne naložbe. Davčna osnova je zato nižja, posledično pa tudi davek, kar je v tabeli označeno s +4 €.

2.4.3 Primer 3 – knjiženje odloženih davkov pri prevrednotenju prek kapitala

»Presežek iz prevrednotenja lahko nastane zaradi izmeritve finančnih naložb, razporejenih med za prodajo razpoložljiva finančna sredstva, po njihovi pošteni vrednosti, vendar ta presežek iz prevrednotenja nima povezave s 15. členom ZDDPO-2, ker ga je treba odpraviti ob odtujitvi finančne naložbe tako, da se ga poračuna prek prihodkov ali odhodkov s poslovnim izidom.« (Jerman & Odar, str. 141).

Po SRS⁴⁹ podjetje obračuna davčne posledice poslov in drugih poslovnih dogodkov na enak način, kot obračuna same posle in druge poslovne dogodke. Vse terjatve in obveznosti za odloženi davek, povezane s posli in drugimi dogodki, pripoznanimi neposredno v kapitalu, se tudi pripoznajo neposredno v kapitalu (na primer obveznosti za odloženi davek, če se sredstva prevrednotijo, pri obračunu davka pa ni ustreznih prilagoditev).

V primeru, da se prevrednotenje finančne naložbe poknjiži prek kapitala ter da ne obstajajo nepristranski dokazi o oslABLjenosti te naložbe, se odhodki iz naslova prevrednotenja davčno priznajo šele ob prodaji, saj se jih šele takrat poknjiži med odhodke, do takrat pa so del presežka iz prevrednotenja finančne naložbe.

Tabela 4: Primer knjiženja oslABLitve prek kapitala z odloženimi davki (v EUR)

					A	B	C	A + B + C
Leto	Vrednost finančne naložbe	954-Presežek iz prevrednotenja DFN	959-PV pres. iz prevr.za odloženi davek	terjatve za odloženi davek	vpliv na PI pred davkom	vpliv na odloženi davek	vpliv na davek iz dobička	Skupni vpliv na IPI – čisti PI
1	100				0	0	0	0
2	90	-10	2	2	0	0	0	0
3	80	-20	4	4	0	0	0	0
4	0	0	0	0	-20	0	4	-16
							Skupaj:	-16

Davčna osnova v četrtem letu znaša » $y - (x + 20)$ «, saj vsebuje 20 € prevrednotovalnih finančnih odhodkov, ki so davčno priznani šele ob prodaji finančne naložbe. Davčna osnova je zato nižja, posledično pa tudi davek, kar je v tabeli označeno s +4 €.

Razlika med drugim in tretjim primerom je v časovnem vplivu na poslovni izid. V tretjem primeru je učinek na poslovni izid realiziran v celoti v obdobju prodaje finančne naložbe, medtem ko je v drugem primeru učinek realiziran v obdobjih prevrednotenja.

⁴⁹ Uvod v SRS 2006, poglavje 11. Odloženi davki.

2.5 Davčni vidik spremembe računovodske usmeritve

»Na podlagi temeljnih računovodskih predpostavk izberejo poslovodstva računovodske usmeritve, ki jih uporabljajo pri pripravljanju in predstavljanju računovodskih izkazov. Celo v povezavi z isto zadevo se v praksi uporabljajo številne različne računovodske usmeritve. Družba se odloči za eno izmed njih. Ko pa računovodsko usmeritev izbere, jo mora dosledno uporabljati iz obračunskega obdobja v obračunsko obdobje.« (Odar, 2006b, str. 444).

»14. člen ZDDPO-2 predpisuje davčno obravnavo sprememb računovodskih usmeritev in popravkov napak. Po pravilih računovodenja se vsi učinki sprememb računovodskih usmeritev in popravkov napak poračunajo s kapitalskimi postavkami. Praviloma se bo za učinke sprememb računovodskih usmeritev in popravkov napak spremenila postavka prenesenega čistega poslovnega izida. Iz davčnega zornega kota pa ta zakonska določba pomeni, da se davčna osnova praviloma poveča ali zmanjša v vseh primerih, ko se zaradi sprememb računovodskih usmeritev ali popravkov napak spremeni postavka preneseni čisti poslovni izid ali kakšna druga kapitalna postavka v enakem znesku, kot se je povečala ali zmanjšala postavka preneseni čisti poslovni izid ali kakšna druga kapitalna postavka. Seveda je treba dodati, da to pravilo velja le, če imamo opraviti z obdavčljivimi prihodki in davčno priznanimi odhodki po ZDDPO-2.« (Jerman & Odar, 2008, str. 137).

Po MRS 8 se davčni učinki popravkov napak iz preteklih obdobj in prilagoditev za nazaj z namenom spreminjanja računovodskih usmeritev obračunajo in razkrijejo v skladu z MRS 12 – Davek iz dobička.

2.6 Davčno optimiziranje znotraj poslovne skupine s trgovanjem finančnih naložb

Poslovodstvo lahko s prodajami naložb spreminja rezultat družbe ter s tem optimizira davčno obveznost tako, da je skupna davčna osnova čim nižja. Prikazal bom, kako se z medsebojno transakcijo po različnih vrednostih spremeni poslovni izid ter posledično davčna bilanca za povezani družbi A in B (obe sta del iste skupine oziroma imata isto matično podjetje). S primerjavo med primeri pa bom skušal vrednostno prikazati razlike med davčnimi koristmi. Primerjal bom spodaj navedene primere med seboj ter tudi te s primerom, da nobeno podjetje ne izvede nobene transakcije.

V tabeli 5 sem prikazal mejne vrednosti, zato predhodnih poslovnih rezultatov družb nisem določil. Predpostavljam pa, da so njihovi predhodni poslovni rezultati takšni, da dobički oziroma izgube iz naslova transakcij v celoti vplivajo na davčno bilanco. Davčni učinek se torej izračuna od celotnega dobička oziroma izgube iz naslova transakcij s finančno naložbo. Predpostavljam tudi, da je podjetje A tisto, ki ima pozitivni poslovni rezultat, medtem ko ima podjetje B negativni rezultat. Podjetje A si zato želi znižati, podjetje B pa si lahko dovoli zvišanje davčne osnove.

Začetno stanje: Družba A ima v lasti delnico, ki je vrednotena po nabavni vrednosti 50 € na delnico. Na trgu pa je ta delnica vredna več, vendar ker ne kotira na borzi, tržna cena ni določljiva. Prevrednotenje pri družbi A ni potrebno, saj usmeritev določa vrednotenje po nabavni vrednosti. Predpostavljamo, da je naložba na trgu vredna 60 €.

Poslovni dogodki za primer 1 in 2: Družba A proda delnico družbi B po netržni ceni W. Družba B kupljeno delnico v svojih knjigah poknjiži po nabavni vrednosti, nato pa jo proda na trg, kjer doseže prodajno ceno 60 €.

Poslovni dogodek za primer 3: Družba A proda delnico na trgu za 60 €.

Tabela 5: Prodaja finančne naložbe med povezanimi osebami z davčnim učinkom v EUR

Poslovni dogodek	Konto	Stran knjiženja	1. primer W = 35	2. primer W = 50	3. primer PC = 60
Prodaja delnice pri družbi A:	Finančne naložbe	kredit	50	50	50
	Terjatev	debet	35	50	60
	Izguba / dobiček	debet/kredit	-15	0	10
	Davčna bilanca (20%)		-3	0	2
Nabava delnice pri družbi B od družbe A:	Finančne naložbe	debet	35	50	
	Obveznost	kredit	35	50	
Prodaja delnice pri družbi B:	Finančne naložbe	kredit	35	50	
	Terjatev	debet	60	60	
	Dobiček	kredit	25	10	
	Davčna bilanca (20%)		0	0	
Skupni davčni učinek:			-3	0	2

V prvem primeru se družbi A davčna obveznost zniža za 3 €, saj se ji je davčna osnova znižala za 15 €. Družbi B pa se davčna osnova sicer poveča, a še vedno ne postane pozitivna, zato se ji davčna obveznost ne spremeni. Torej skupno nastane za 3 € manj davčne obveznosti kot v primeru, če družba A naložbe sploh ne proda.

V drugem primeru družba A naložbo proda po knjigovodski vrednosti 50 €. Čeprav to ni vplivalo na rezultate družbe A, se mora revizor opredeliti o primernosti prodajne vrednosti naložbe. Ta v našem primeru ni tržna, zato se s prodajo prenese dobiček v višini 10 € k družbi B. Posledično se ji za enako vrednost poveča davčna osnova, ki pa je še vedno negativna, zato nove davčne obveznosti ni. Zaradi tega je davčni učinek tega primera enak kot v primeru, da družba A naložbe ne bi prodala, tj. enak 0 €.

V tretjem primeru družba A proda delnico na trgu in s tem realizira dobiček v višini 10 €, za kolikor se ji poveča tudi davčna osnova. Davčna obveznost pa se posledično poveča za 2 €. Ta primer je zanimiv zaradi primerjave z ostalima primeroma. Razlika v davčnem učinku med prvim in tretjim primerom je 5 €. Podjetje A je namesto da bi delnico prodalo samo, delnico

prodalo preko podjetja B. S tem je pridobilo 5 € manjšo davčno obveznost. Ta pridobitev pa je odvisna od višine prodajne cene med povezanima družbama. Če primerjamo drugi in tretji primer, ta pridobitev znaša le še 2 €.

Takšna prodaja je torej orodje, s katerim si poslovodstvo lahko prenaša rezultat od podjetja z dobičkom k podjetju z izgubo. Prodajna cena med povezanima osebama je tista, ki določa znesek prenosa dobička oziroma izgube. Revizor se mora na tem mestu prepričati, da je višina prodajne cene upravičena. Kako se v praksi lahko prepriča o tej vrednosti, pa bomo prikazali tudi v praktičnem primeru v četrtem poglavju.

3 REVIDIRANJE FINANČNIH NALOŽB

Revidiranje je širše opredeljeno kot »sistematičen postopek nepristranskega pridobivanja in vrednotenja v zvezi z uradnimi trditvami o gospodarskem delovanju in dogodkih za ugotavljanje stopnje skladnosti teh uradnih trditev z uveljavljenimi sodili in poročanje o izsledkih zainteresiranim uporabnikom« (Taylor & Glezen, 1996, str. 32).

Koletnik (2008, str. 131) za revidiranje vseh vrst finančnih naložb predlaga naslednje splošne revizijske postopke:

- preverimo zanesljivost delovanja računovodskih kontrol, ki izpričujejo nastanek, spremembe in stanje dolgoročnih finančnih naložb;
- preverimo, ali sami naredimo ekonomske analize, ki so relevantne za presojo pravilnosti izkazanih naložb; na primer kazalnike v zvezi z obsegom, sestavo in dinamiko tovrstnih finančnih naložb; spoznati želimo tendence v sestavi in gibanju finančnih naložb, prihodkov od finančnih naložb, prisotnost nepričakovanih oziroma odsotnost pričakovanih pojavov in izidov, kar lahko vodi do večjega revizijskega tveganja;
- s splošnimi revizijskimi postopki potrdimo ali ovržemo trditev poslovodstva glede vseh ali posameznih revizijskih ciljev, kot so: popolnost, obstoj, pravilno vrednotenje, pravilno razmejevanje, pravilno seštevanje, pravilno razvidovanje in pravilni prenosi iz nadrobnega razvida v glavni razvid.

Komentar: Revidiranje finančnih naložb je odvisno od pogostosti transakcij. Če je teh več, se bo revizor odločil za kontrolni pristop. Tako se bo prepričal o pravilnosti delovanja notranjih kontrol pri procesu nabave in prodaje finančnih naložb. Vendar je kontrolni revizijski pristop potreben le v družbah, ki se ukvarjajo s finančnimi naložbami. Za ostale družbe, ki temeljijo na proizvodni ali storitveni dejavnosti, pa revizor pregleduje finančne naložbe znotraj testa podatkov. Tako pregleda večino finančnih naložb na bilančni dan.

Ostali postopki pri revidiranju finančnih naložb so po Koletnik (2008, str. 132) še:

- preverimo obstoj, popolnost in točnost finančnih naložb;
- preverimo gibanje finančnih naložb;

- preverimo pravilnost priskrbe in odtujitve finančnih naložb;
- preverimo vrednotenje in prevrednotenje finančnih naložb;
- preverimo oblikovanje in vrednotenje popravkov vrednosti;
- preverimo morebitne dodatno potrebne oslabitve in/ali okrepitve finančnih naložb;
- preverimo pravilnost obračunavanja anuitet, kapitalskih donosov in obresti;
- preverimo pravilnost izkazovanja (pripoznavanje in merjenje) vrednosti finančnih naložb, posebej še sumljivih in spornih;
- preverimo popis finančnih naložb;
- preverimo zavarovanje oziroma zastavljenost finančnih naložb.

Zgornji postopki se opravljajo glede na vrsto finančne naložbe. Na primer dodatni postopek pri dolžniških vrednostnih papirjih je preveritev izračunanih oziroma zaračunanih obresti in poknjiženih prihodkov od obresti.

Pri danih hipotekarnih in drugih posojilih ter naložbah v bančne depozite pa bi poleg zgornjih omenili še splošni postopek preveritve zavarovanja danih posojil.

Za finančne naložbe v kapital drugih družb bi omenili tudi postopek preveritve zastavljenosti teh naložb. Takšna zastavljenost se v Republiki Sloveniji preveri z izpiskom Klirinško depotne družbe, ki vodi centralni register nematerializiranih vrednostnih papirjev.

Z opravljenimi revizijskimi postopki revizor oceni, ali so finančne naložbe v računovodskih izkazih izkazane resnično in pošteno, torej v skladu z računovodskimi načeli, standardi in usmeritvami, veljavnimi pravnimi predpisi in poklicnoetičnimi pravili računovodskega poklica (Koletnik, 2008, str. 111).

4 PRAKTIČNI PRIMER REVIDIRANJA FIKTIVNE DRUŽBE REX

Na podlagi izmišljenih podatkov bom predstavil primer revidiranja računovodskih izkazov, podrobneje finančnih naložb, za fiktivno družbo REX. Ta ima v svojem portfelju tako naložbe, namenjene prodaji, kot naložbe, namenjene pridobivanju dolgoročnih koristi. Primer revidiranja je zasnovan v takšnem vrstnem redu, kakor ga opravi revizor. Najprej pridobi izpis iz glavne knjige na 31. 12. 2009 ter spozna usmeritve podjetja glede finančnih naložb, nato začne pregledovanje. V primeru smo predpostavili, da se revizor za postavko finančnih naložb ne odloči za kontrolni pristop. Zato sledi test podatkov, ki se začne s pregledom kumulativnih knjižb v glavni knjigi. Temu sledi pregled analitik, ki jih mora najprej uskladiti z glavno knjigo. V analitiki mora za preveritev revizijskih ciljev posameznih finančnih naložb opraviti revizijske postopke. Zaradi primernosti prikaza sem nekatere postopke le opisal. Po opravljenih postopkih za doseg revizijskih ciljev sledi pregled razkritij v letnem poročilu.

4.1 Pregled podanih podatkov s strani revidiranega podjetja

Tabela 6: Izpis iz bruto bilance

Konto	Opis konta	1. 1. 2009	debet	kredit	31. 12. 2009
060	DFN v delnice in deleže družb v skupini po nabavni vrednosti	6.760.000	455.000	705.000	6.510.000
065	DFN v delnice in deleže pridruženih ter skupaj obvladovanih družb po pošteni vrednosti prek kapitala	8.000.000	500.000	140.000	8.360.000
068	Druge DFN, po pošteni vrednosti prek kapitala	5.400.000	150.000	3.100.000	2.450.000
075	Dolgoročna posojila, dana z odkupom obveznic do drugih	1.058.149	0	358.149	700.000
177	Druge KFN, po pošteni vrednosti	1.500.000	0	750.000	750.000
9540	PIP - Skupaj obvladovana in pridružena podjetja	0	140.000	0	140.000
9590	Popravek vrednosti PIP.za odloženi davki	0	0	28.000	28.000
9541	PIP - Druge finančne naložbe	-400.000	0	550.000	150.000
9591	Popravek vrednosti PIP.za odloženi davki	80.000	110.000	0	-30.000
7481	Odhodki iz oslabitve finančnih naložb - DFN V SKUPINI	0	250.000	0	0
7482	Odhodki iz oslabitve finančnih naložb - oslabitev obveznice	0	332.798	0	0
7483	Odhodki iz oslabitve finančnih naložb - prodaja REX9	0	700.000	0	0
747	Odhodki od sredstev, razporejenih po pošteni vrednosti prek poslovnega izida	0	750.000	0	0

Tabela 7: Analitika naložb v delnice in deleže skupaj obvladovanih podjetij

Konto	Naziv naložbe	Otvoritev 1.1.2009	Prevrednotenje	Stanje 31.12.2009	Delež lastništva	Poslovni dogodek	Protiknjizba
065	Naložba v REX1 po pošteni vrednosti prek kapitala	300.000	-40.000	260.000	50 %	prevrednotenje	PIP
065	Naložba v REX2 po pošteni vrednosti prek kapitala	5.000.000	0	5.000.000	55 %	okrepitev	PIP
	Skupaj	5.300.000	-40.000	5.260.000			

Tabela 8: Analitika naložb v delnice in deleže pridruženih podjetij

Konto	Naziv naložbe	Otvoritev 1.1.2009	Povečanje	Prevrednotenje	Stanje 31.12.2009	Delež lastništva	Poslovni dogodek
065	Naložba v REX3 po pošteni vrednosti prek kapitala	700.000	0	-100.000	600.000	26 %	prevrednotenje
065	Naložba v REX4 po pošteni vrednosti prek kapitala	2.000.000	500.000		2.500.000	31 %	dokapitalizacija
	Skupaj	2.700.000	500.000	-100.000	3.100.000		

Tabela 9: Analitika naložb v delnice in deleže odvisnih podjetij

Kto.	Naziv naložbe	Otvoritev 1.1.2009	Zmanj- šanje	Povečanje	Stanje 31.12.2009	Delež lastništva	Poslovni dogodek
060	Naložba v REX5 po nabavni vr.	5.555.000		455.000	6.010.000	100 %	pripojitev
060	Naložba v REX6 po nabavni vr.	455.000	-455.000		0	100 %	pripojitev
060	Naložba v REX7 po nabavni vr.	750.000	-250.000		500.000	100 %	oslabitev
	Skupaj	6.760.000	-705.000	455.000	6.510.000		

Tabela 10: Analitika drugih dolgoročnih finančnih naložb po pošteni vrednosti prek kapitala

Konto	Naziv naložbe	Otvoritev 1.1.2009	Znižanje	Pove- čanje	Stanje 31.12.2009	Delež lastništva	Poslovni dogodek
068	Naložba v REX8 po pošteni vrednosti	2.300.000	0	150.000	2.450.000	10 %	prevre- dnotenje
068	Naložba v REX9 po pošteni vrednosti	3.100.000	3.100.000		0	5 %	prodaja
	Skupaj	5.400.000	3.100.000	150.000	2.450.000		

4.1.1 Usmeritve po vrstah naložb za primer REX

4.1.1.1 Usmeritev za naložbe v pridružene in skupaj obvladovane družbe

Naložbe v pridružene in skupaj obvladovane družbe se obračunavajo kot za prodajo razpoložljiva finančna sredstva. Vrednotena so po pošteni vrednosti, dobički ali izgube pri vrednotenju se pripoznajo neposredno v drugem vseobsegajočem donosu, razen izgub zaradi oslabitve, dokler se za finančno sredstvo ne odpravi pripoznanja. Pri odpravi pripoznanja naložbe se nabrani dobički in izgube, izkazani v drugem vseobsegajočem donosu obdobja, prenesejo v poslovni izid.

Vrednotena so po pošteni vrednosti, če je pošteno vrednost mogoče ugotoviti in se dobički ali izgube pri vrednotenju pripoznajo neposredno v vseobsegajočem donosu oz. kapitalu, razen izgub zaradi oslabitve in dobičkov ter izgub iz preračuna tečajnih razlik, dokler se za finančno sredstvo ne odpravi pripoznanja. Pri odpravi pripoznanja naložbe se nabrani dobički in izgube, izkazani v drugem vseobsegajočem donosu obdobja, prenesejo v poslovni izid.

Če poštene vrednosti ni mogoče zanesljivo izmeriti, družba meri finančno sredstvo po nabavni vrednosti. V primeru izkazovanja finančnega sredstva po nabavni vrednosti je to pojasnjeno v ustreznem razkritju.

4.1.1.2 Usmeritev za naložbe v odvisne družbe

Naložbe v odvisne družbe so obračunane po nabavni vrednosti. Prihodke iz finančne naložbe se pripoznava v višini, kolikor jih naložbenik dobi pri razdelitvi nabranega dobička družbe, nastalega po datumu, ko je bila finančna naložba pridobljena.

4.1.1.3 Usmeritev za finančna sredstva po pošteni vrednosti preko poslovnega izida

Finančno sredstvo je razvrščeno po pošteni vrednosti skozi poslovni izid, če je v posesti za trgovanje ali če je določeno kot takšno po začetnem pripoznanju. Finančna sredstva so določena po pošteni vrednosti skozi poslovni izid pod pogojem, da je družba zmožna voditi ta sredstva kot tudi odločati o nakupih in prodajah na podlagi poštene vrednosti. Po začetnem pripoznanju se pripadajoči stroški posla pripoznajo v poslovnem izidu ob njihovem nastanku. Finančna sredstva po pošteni vrednosti skozi poslovni izid so merjena po pošteni vrednosti, znesek spremembe poštene vrednosti pa se pripozna v poslovnem izidu.

4.1.1.4 Usmeritev za posojila, dana z odkupom obveznic

Posojila in terjatve so neizpeljana finančna sredstva z nespremenljivimi ali določljivimi plačili, ki ne kotirajo na delujočem trgu. Vključena so med kratkoročna sredstva, razen za zapadlosti večje od 12 mesecev po datumu izkaza finančnega položaja. V tem primeru so razvrščena med dolgoročna sredstva. Posojila in terjatve so v bilanci stanja izkazana med poslovnimi in drugimi terjatvami po odplačni vrednosti z upoštevanjem veljavne obrestne mere.

4.2 Revizijski cilji ter opis postopkov

Revizijski cilj: Vrednotenje finančnih naložb
Postopek: Na podlagi pridobljenega seznama prevrednotenj naložb iz analitike družbe na dan 31. 12. 2009 pridobi podlage, na podlagi katerih so bila ta prevrednotenja opravljena (poročilo o ocenjeni vrednosti družbe na dan 31. 12. 2009 pooblaščenega cenilca). Preveri, da je poštena vrednost naložbe evidentirana v računovodskih evidencah pravilno ugotovljena.
Postopek: Za vrednotenje posameznih naložb uporabi veččaka, ki bo presodil uporabljeno metodo in uporabljene predpostavke pri izdelavi ocene vrednosti.
Postopek: Za družbe, ki so vrednotene po nabavni vrednosti (odvisne družbe) primerjaj vrednost naložbe na dan 31. 12. 2009 s pripadajočim deležem kapitala družbe na dan 31. 12. 2009 (pripadajoči delež kapitala je zmnožek celotnega kapitala odvisne družbe in deleža v lastništvu družbe).

Revizijski cilj: Obstoj ter lastništvo finančnih naložb in upravičenost in dolžnost v zvezi s finančno naložbo.

Postopek: Pridobi izpis iz javno dostopnih evidenc: register Klirinško depotne družbe (KDD), revidirano letno poročilo, izpis iz sodnega registra. V KDD-jevem izpisku preveri zastavljenost finančnih naložb.

Revizijski cilj: Popolnost, točnost ter obstoj presežka iz prevrednotenja

Postopek: Pripravi vodilno tabelo za oblikovani presežek iz prevrednotenja naložb skupaj z gibanjem v letu ter preveri, da je oblikovani presežek iz prevrednotenja naložb usklajen z vrednotenjem naložb znotraj postavke dolgoročnih finančnih naložb. Bodi pozoren, da je oblikovani presežek iz prevrednotenja usklajen s sprejeto računovodsko usmeritvijo družbe. Preveri, da je črpanje in oblikovanje pravilno in točno, in sicer tako, da preveri spremembo vrednosti glede na 31. 12. 2008, skladno s predhodno oblikovanimi rezervami iz naslova prevrednotenja preveri morebitno oblikovanje ali črpanje.

Revizijski cilj: Predstavitev in razkritje naložb

Postopek : Uskladi letno poročilo z glavno knjigo ter presodi tako pravilnost razkritij kot tudi popolnost razkritij (v skladu z zahtevami standardov).

4.2.1 Opravljeni postopki ter ugotovitve po vrstah finančnih naložb

Ugotovitev: za vse naložbe smo preverili obstoj v KDD-jevem izpisku, kjer smo preverili tudi zastavljenost finančnih naložb. Pri pregledu smo ugotovili, da družba nima zastavljenih finančnih naložb.

4.2.1.1 Revidiranje naložb v delnice in deleže skupaj obvladovanih podjetij

Tabela 11: Ujemanje cenitvene vrednosti s knjiženimi za naložbo REX3 skupaj obvladovanih podjetij

Konto	Naziv naložbe	Otvoritev 1. 1. 2009	Prevrednotenje	A Stanje 31. 12. 2009	B Cenitev	A-B Razlika
065	Naložba v REX1 po pošteni vrednosti prek kapitala	300.000	-40.000	260.000	260.000	0
065	Naložba v REX2 po pošteni vrednosti prek kapitala	5.000.000	0	5.000.000	5.000.000	0

Opravljeni postopki: Pridobili smo izračun pooblaščenega cenilca vrednosti družb REX1 in REX2 na dan 31. 12. 2009. Pregledali smo cenitve, ki jih je pripravil cenilec vrednosti

podjetij. Pri tem smo si pomagali tudi z veščaki, ki so presodili ustreznost uporabljene metode cenitve in uporabljenih predpostavk v cenitvi posamezne naložbe (glej sodbo veščaka v prilogi 2). Stanje v glavni knjigi in analitiki smo uskladili z vrednostmi v poročilu.

Ugotovitev: Družba ni spreminjala svojega lastništva v skupaj obvladovana podjetja v letu 2009. Vrednosti družb so oblikovane v skladu s cenitvami, ki so izdelane z ustreznimi metodami ter predpostavkami.

4.2.1.2 Revidiranje naložb v delnice in deleže pridruženih podjetij

Opravljeni postopki: Za pridruženo družbo REX3 je družba opravila prevrednotenje na dan 31. 12. 2009. Za to je pridobila mnenje neodvisnega cenilca vrednosti. Pregledali smo cenitve, ki jih je pripravil cenilec vrednosti podjetij. Pri tem smo si pomagali tudi z veščaki, ki so presodili ustreznost uporabljene metode cenitve in uporabljenih predpostavk v cenitvi posamezne naložbe. Družbo REX4 je matično podjetje dokapitaliziralo. Pregledali smo bančni izpisek o nakazilu 500.000 €, sklep vodstva in skupščine o dokapitalizaciji. Pridobili smo tudi izpis iz Poslovnega registra Slovenije (vir: Ajpes).

Tabela 12: Ujemanje cenitvene vrednosti s knjiženimi za naložbo REX3

Konto	Naziv naložbe	Otvoritev 1. 1. 2009	Prevrednotenje	A Stanje 31. 12. 2009	Delež lastništva	B cenitev	A-B razlika
065	Naložba v REX3 po poštenu vrednosti prek kapitala	700.000	-100.000	600.000	26 %	600.000	0

Ugotovitev: Stanje v analitiki in glavni knjigi na dan 31. 12. 2009 je usklajeno z ugotovljenimi poštenimi vrednostmi, kot izhajajo iz cenitvenih poročil, ki so izdelane z ustreznimi metodami ter predpostavkami.

4.2.1.3 Revidiranje naložb v delnice in deleže odvisnih podjetij

Opravljeni postopek: Lastništvo odvisnih družb smo potrdili z njihovimi statuti. Za pripojitev družbe REX6 k REX5 smo pregledali poročilo pripojitvenega revizorja, ki je vsebovalo mnenje o zagotovitvi delnic prevzemne družbe po menjalnem razmerju, predlaganem v pogodbi o pripojitvi, in o višini denarnega odplačila za delnice prevzete družbe. Pregledali smo poročilo ter ugotovili, da se strinjamo z razlogi za izbor metode ocenjevanja vrednosti podjetij, s katerim je bilo določeno menjalno razmerje. Vrednost naložbe v odvisno družbo REX5 smo preverili s primerjavo pripadajoče vrednosti kapitala te odvisne družbe (lastniški kapital)⁵⁰ z vrednostjo naložbe v glavni knjigi (glej spodnjo tabelo).

⁵⁰ Pri primerjavi kapitala z vrednostjo naložbe ni bil potreben preračun deleža kapitala glede na lastniški delež, saj smo predpostavili, da si družba REX v celoti lasti svoje odvisne družbe.

Tabela 13: Primerjava vrednosti naložbe s pripadajočim deležem kapitala za REX5

Kotno	Naziv naložbe	Stanje 31.12.2009	Delež lastništva	Kapital na 31. 12. 2009	Razlika
060	Naložba v REX5 po nabavni vrednosti	6.010.000	100 %	10.000.000	3.990.000

Ugotovitev: V letu 2009 so pripojili REX6 podjetju REX5. Družba REX6 je bila izbrisana iz registra družb, nabavno vrednost te družbe so preknjižili na vrednost naložbe v REX5. Na podlagi opravljenih postopkov sklepamo, da je bila pripojitev izdelana v skladu s standardi. S primerjavo kapitala in finančne naložbe smo se prepričali, da morebitna oslabitev ne bi bila potrebna.

Opravljeni postopek: Pregledali smo cenitveno poročilo za družbo REX7, ki so jo oslabili za 250.000 €. Preverili smo, da jo je opravil pooblaščen cenilec vrednosti. Preverili smo, da je bil efekt oslabitve pripoznan kot odhodek iz naslova oslabitve naložb v odvisne družbe. Družba pri drugih družbah ni zaznala potrebe po oslabitvi vrednosti naložbe.

Ugotovitev: Oslabitev odvisne družbe REX 7 je bila opravljena s strani pooblaščenega cenilca vrednosti podjetij. Po pregledu ugotavljamo, da je oslabitev primerna.

4.2.1.4 Revidiranje dolgoročnega posojila, danega z odkupom obveznic do drugih

Opravljeni postopek: Pregledali smo pogodbo za odkup obveznic. Preverili smo bonitetno oceno banke pri bonitetni agenciji. Preverili smo izračun oslabitve, pri katerem se upošteva določilo uprave o oslabitvi na višino 70 % nominalne vrednosti:

Tabela 14: Preveritev izračuna oslabitve

+ Sedanja vrednost na 31. 12. 2009 brez oslabitve:	1.032.798 €
- 70 % nominalne vrednosti	- 700.000 €
= potrebna oslabitev	= 332.798 €

Ugotovitev: Po pregledu smo ugotovili, da ima podjetje kupljeno obveznico banke, za katero je v letu 2009 prejel kupone v obliki prilivov v višini 40.000 €, potrebna pa je bila knjižba v višini 14.649 € do višine diskontirane vrednosti (glej Prilogo 2). Neto sprememba naložbe je bila torej -25.351 €. Konec leta je bila zaradi poslabšane bonitetne ocene izdajalca obveznice (banke) po mnenju posloводства potrebna oslabitev na 70 % nominalne vrednosti, kar je zneslo za dodatnih 332.798 € oslabitve. Na podlagi preveritve poslabšanja bonitetne ocene banke sklepamo, da je oslabitev naložbe v primerni višini.

4.2.1.5 Revidiranje drugih dolgoročnih finančnih naložb po pošteni vrednosti prek kapitala

Opravljeni postopek: Preverili smo vrednotenje delnice REX8 na tržno vrednost 31. 12. 2009. Pridobili smo vrednost te delnice na Ljubljanski borzi vrednostnih papirjev na bilančni dan ter

izračunali razliko z dosedanjo vrednostjo. Pregledali smo, ali se dobljena razlika ujema s knjiženo.

Tabela 15: Preveritev vrednotenja naložbe v delnico REX8

	Stanje 1. 1. 2009	Število delnic	Tržna cena na 31. 12. 2008 (€/delnico)	Tržna cena na 31. 12. 2009 (€/delnico)	Tržna vrednost naložbe 31. 12. 2009	Razlika
Naložba v REX8	2.300.000	70.000	32,86	35,00	2.450.000	150.000

Ugotovitev: Cena delnice na ta dan je bila 35 € na delnico. Družba je tako v letu 2009 opravila prevrednotenje za 150.000 € preko kapitala, kar je ustrezno poknjiženo na PIP.

Opravljeni postopek: Za prodajo družbe REX9 smo pregledali prodajno pogodbo ter uskladili cene v pogodbi s knjiženimi. Preverili smo preteklo knjiženje te naložbe na 31. 12. 2008 ter preverili pravilnost knjiženja v tem letu.

Ugotovitev: Naložba REX9 je bila kupljena za 3.500.000 €. V letu 2008 je bila prevrednotena na podlagi spremembe načina vrednotenja (iz nabavne vrednosti na tržno), saj se je družba REX9 v letu 2008 uvrstila na borzo. Družba REX je naložbo na 31. 12. 2008 zaradi padca tržne vrednosti prevrednotila navzdol, in sicer za 400.000 €, kar se je poknjižilo preko kapitala (negativni PIP). Torej je v začetnem stanju na 1. 1. 2009 znašala knjigovodska vrednost te naložbe 3.100.000 €. V letu 2009 je bila naložba prodana za prodajno vrednost 2.800.000 €. Na finančni odhodek iz naslova oslabitve se je preknjižil tako negativni presežek iz prevrednotenja kot nova razlika med knjigovodsko in prodajno vrednostjo (3,1 milijona – 2,8 milijona = 0,3 milijona €). Skupno so torej finančni odhodki znašali 700.000 €. Na podlagi opravljenih postopkov ugotavljamo, da je bila prodaja naložbe poknjižena brez večjih nepravilnosti.

4.2.1.6 Revidiranje finančnih naložb po pošteni vrednosti prek poslovnega izida

Opravljeni postopek: Preverili smo vrednotenje delnice REX10 na tržno vrednost 31. 12. 2009. Pridobili smo vrednost te delnice na Ljubljanski borzi vrednostnih papirjev na bilančni dan ter izračunali razliko z dosedanjo vrednostjo. Pregledali smo, ali se dobljena razlika ujema s knjiženo.

Tabela 16: Preveritev vrednotenja po pošteni vrednosti za naložbo REX10

	A				B	A-B
	Stanje 1. 1. 2009	Število delnic	Tržna cena na 31. 12. 2008 (€/delnico)	Tržna cena na 31. 12. 2009 (€/delnico)	Tržna vrednost 31. 12. 09	razlika
Naložba v REX10	1.500.000	50.000	30,0	15,0	750.000	-750.000

Ugotovitev: Cena delnice na 31. 12. 2009 je bila 15 € na delnico, kar pomeni 50-odstotni upad vrednosti glede na začetno stanje. Družba je tako v letu 2009 opravila prevrednotenje v višini 750.000 € preko poslovnega izida, saj ima podjetje naložbo razporejeno v skupino finančnih naložb, vrednotenih po pošteni vrednosti preko poslovnega izida. Po pregledu sklepamo, da je poštena vrednost pravilno določena ter odhodki pravilno poknjeni.

4.2.1.7 Revidiranje presežka iz prevrednotenja ter finančnih odhodkov iz naslova finančnih naložb

Postopek: Pridobili smo cenitve, jih skupaj z veščakom pregledali (uporabljene metode in predpostavke) ter preverili oblikovanje presežka iz prevrednotenja na kapitalu v skladu z računovodsko usmeritvijo družbe. Ta vrednoti te družbe po pošteni vrednosti, učinke vrednotenja pa evidentira v kapitalu. Tudi za finančne odhodke smo preverili, ali se ujemajo z analitikami iz posameznih skupin finančnih naložb.

Ugotovitev: Družba je opravila vrednotenje naložb v skupaj obvladovane in pridružene družbe na dan 31. 12. 2009 na podlagi opravljenih cenitev neodvisnega cenilca poštenih vrednosti. V letu 2009 so bile poštene vrednosti praviloma nižje od poštenih vrednosti teh naložb na dan 31. 12. 2008. Zato so opravili oslabitev. Če je bil predhodno oblikovan negativni presežek iz prevrednotenja, so najprej stornirali PIP, presežek oslabitve pa evidentirali v breme odhodkov iz naslova oslabitve finančnih naložb. Na podlagi opravljenih postopkov sklepamo, da so PIP in finančni odhodki poknjeni v primerni višini ter v skladu s standardi.

4.2.1.8 Revidiranje razkritij

Opravljeni postopek: Za razkritja v letnem poročilu smo preverili, ali se ujemajo z glavno knjigo oziroma z dejanskim naložbenim portfeljem. Preverili smo tudi, ali razkritja vsebujejo vse po standardih potrebne usmeritve, zneske ter ostale podatke.

Ugotovitev: Ugotovili smo, da se letno poročilo ujema z glavno knjigo ter tudi posameznimi analitikami. Vsebinska razkritja so v skladu s poslovnimi dogodki. Prav tako v razkritjih ni vključenih usmeritev, ki bi se nanašale na finančne naložbe, ki jih družba nima v portfelju. Zahteve standardov za razkritja so izpolnjene.

4.2.1.9 Končna ugotovitev revizorja

Z opravljenimi revizijskimi postopki smo se prepričali o obstoju, popolnosti ter vrednotenju finančnih naložb. Prav tako smo se prepričali, da se posamezne analitike ujemajo z glavno knjigo ter da so knjižbe in tudi razkritja v skladu s standardi. Družba je v tem letu nekatere naložbe oslabila, nekatere prodala, nekatere dokapitalizirala. Večinoma je v letu 2009 opazen padec vrednosti finančnih naložb, zato so bila opravljena prevrednotenja ter oslabitve, za katere lahko sklenemo, da so izkazane v primernih zneskih. Ti so dokazani z vrednostmi na borzi in cenitvami. Večjih nepravilnosti pri pregledu nismo opazili.

5 SKLEP

Za današnje računovodske standarde velja, da težijo k načelu poštene vrednosti, čeprav princip nabavne vrednosti še vedno ostaja pomemben v tistih primerih, ko je poštena vrednost težko določljiva. Ocenjevanje poštene vrednosti pa je postala zahtevna operacija, ki jo lahko opravljajo samo strokovnjaki. Revizorjevo delo je olajšano, če se ta lahko zanese na delo ocenjevalcev vrednosti, saj tako le preveri delo ocenjevalcev. Kadar pa cenitev vrednosti ni opravljena, je sodba o upravičenosti poštene vrednosti delo revizorja. Vrednost podjetij je težko določiti tako v dobrih kot slabih gospodarskih časih, a je pritisk na revizorja večji v slabših gospodarskih časih. Na vrednost podjetij vplivajo številni dejavniki in tudi subjekti, ki sodelujejo s podjetjem. Revizor mora zato poznati gospodarske razmere teh subjektov, da lahko lažje oceni vrednost. Kljub temu pa natančnega zneska ni mogoče določiti, dokler se podjetje ne proda.

Lastništvo podjetij spada v računovodsko kategorijo finančnih naložb. To je kategorija, ki lahko bistveno vpliva na računovodske izkaze. Poslovodstvu predstavlja razmeroma enostaven instrument prilagajanja rezultatov, saj so vrednosti težko določljive, izvedba pa dokaj enostavna. Interes prirejanja rezultata pa je lahko v pozitivni (izboljšanje slabega rezultata) ali v negativni smeri (davčno optimiziranje). Za neko variabilno nagrajevano poslovodstvo bo interes prirejanja odvisen od dejanskega poslovnega rezultata. Zato mora revizor glede na poslovanje oceniti, kakšni so interesi poslovodstva ter jih upoštevati pri ocenjevanju vrednosti finančnih naložb.

Poleg prirejanja rezultata so finančne naložbe kategorija, ki odraža širjenje (predvsem večjih) podjetij s kupovanjem drugih družb ter tudi odraža prevzeme podjetij s strani poslovodstva. Revizor mora biti pozoren tudi, komu ter s kakšnim namenom je bilo posojilo dano. Presoditi mora, ali bo dano posojilo tudi vrnjeno. Poleg tega mora presoditi, ali bo prevzem s strani poslovodstva izčrpal podjetje do te mere, da je ogroženo načelo delujočega podjetja.

Stroka na tem področju prilagaja računovodske standarde, da bi ublažila učinke gospodarske krize. Ti so zaradi prevrednotenja naložb postali velika ovira gospodarstvu, ki pa jih šteje za nerealne odhodke v primerih, ko je podjetje zmožno obdržati finančno naložbo do konca krize. Sprememba standardov je omogočila prerazporeditev finančnih naložb med določenimi skupinami ter s tem omogočila, da so poslovodstva prevrednotenja, ki bi sicer znižala poslovne izide, poknjižila med kapital. S tem so se za gospodarstvo povečale možnosti za vplivanje na računovodske izkaze, kar je povečalo pritisk na revizorje. Po drugi strani pa se je sprostil pritisk na revizorja glede določanja zneska poštene vrednosti ter s tem zneska odhodka iz naslova oslabitve. Poslovodstva so torej lažje pristala na nižje poštene vrednosti, če so spremembo lahko poknjižila v kapital. Seveda se je moral spremeniti tudi njihov namen določene finančne naložbe, ki je bila enkratno premeščena v drugo skupino.

Vrednotenje po poštenu vrednosti je nerealno, kadar je trg nedelujoč. Rešitev problema je ocena vrednosti, a je takšen postopek obsežen in drag. Revizor se mora na tem mestu vprašati

naslednje: ali bi bila cenitev potrebna, ali je cenitev posloводства primerna, ali bi cenitev pooblaščenega ocenjevalca moral preveriti še kak drug strokovnjak. Trenutno je v diskusiji osnutek spremembe standarda, ki bi skrčila število skupin finančnih naložb. Za vrednotenje pa zaradi najboljše koristi za uporabnike računovodskih izkazov predlaga pošteno vrednost oziroma ukinja možnost nabavne vrednosti. Poštena vrednost bi se določala na podlagi cenitev, kjer bi bili faktorji ceniťve bolje definirani in tudi razkriti. Korist uporabnikov računovodskih izkazov bi se s tem povečala, vendar pa bi se povečal tudi pritisk na revizorje glede določanja vrednosti naložb.

LITERATURA IN VIRI

1. Duhovnik M. (2009, 12. februar). Posebnosti revizorjevega poročanja. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo.
2. Hieng Romana et al. (2009). Kontni načrt in ponazoritve knjiženj za gospodarske družbe. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.
3. Horvat Tatjana: Mednarodne novosti. Prenova 4. in 7. direktive Evropske unije. Revizor, 16 (2005), 3/4, 159–161.
4. Jerman, S., & Odar, M. (2008). Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb ZDDPO-2 s komentarjem. Ljubljana: GV Založba d.o.o.
5. Kaplan R., Merton R., & Richard S. (2009, 17. avgust). Disclose the fair value of complex securities, The Financial Times. Najdeno 17. avgusta na spletnem naslovu <http://www.ft.com/cms/s/0/f206cf68-8b59-11de-9f50-00144feabdc0.html>.
6. Koletnik, F., & Koželj, S. (2005). Redni in posebni računovodski izkazi. Ljubljana: zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.
7. Koletnik F. (2008). Zunanje revidiranje. Maribor: Ekonomsko poslovna fakulteta.
8. Koritnik Rakela S. & Štendler M. (2005). Mednarodni standardi računovodskega poročanja (MSRP). Gradivo za seminar »Blejska davčna kremšnita«. Bled, april 2005. Maribor: Bilans Trade d.o.o.
9. Kunšek M., (2009, 23. februar). Revizorji bodo letos revidirali že v skladu z novimi pravili. Najdeno 15. avgusta na spletnem naslovu <http://www.findinfo.si/dnevnevsebine/Aktualno.aspx?id=7106> sdf
10. Kunšek M. (2008, 22. december) Računovodski in davčni vidik slabitev finančnih naložb. Najdeno 13. avgusta na spletnem naslovu <http://www.findinfo.si/DnevneVsebine/Aktualno.aspx?id=6274>
11. Lipnik J. (2010). Novi izkaz gibanja kapitala. IKS, revija za računovodstvo in finance, Ljubljana, 5, str. 15–27.
12. Odar M. (2006a). Spremembe SRS 3. IKS, revija za računovodstvo in finance, 9-10, str. 100–124.
13. Odar M. & skupina avtorjev (2006b): Veliki komentar zakona o gospodarskih družbah, redaktor: Kocbek M. Ljubljana: GV Založba d.o.o.
14. Odar M. (2008a). Kratkoročne finančne naložbe, razen posojil. IKS, revija za računovodstvo in finance. 9-10, str. 165–176.

15. Odar M. (2008b). Dolgoročne finančne naložbe, razen posojil. IKS, revija za računovodstvo in finance. 9-10, str. 85–104.
16. Odar M. (2008c, 11. in 12. september) Računovodska vprašanja povezana s pošteno vrednostjo 12. Radenci: Jesenski strokovni posvet revizorjev.
17. Odar M. (2009, 12. februar). Računovodska vprašanja povezana z oslavitvijo sredstev. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo.
18. Odar M. (2010): Računovodsko poročanje za leto 2009. Revija za računovodstvo in finance IKS. 1–2, str. 7-38.
19. Taylor D. & Glezen W. (1996). Revidiranje, zasnove in postopki. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo.
20. Turk I. (2006). Pojasnilo 4 k Uvodu v SRS 2006 – Bistvenost. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo. Uradni list RS št. 75/2006.
21. Turk I. (2008a). Spremembe Slovenskih računovodskih standardov 2006. Uradni list RS št. 119/08.
22. Turk I. (2008b). Pojasnilo 1 k SRS 3 (2006) – Oslabitev finančnih naložb. Uradni list RS št. 126/08.
23. Mednarodni računovodski standard 8 - Računovodske usmeritve, spremembe računovodskih ocen in napake. Najdeno 22. decembra 2009 na naslovu <http://www.racunovodja.com/clanki.asp?clanek=2617>
24. Mednarodni računovodski standard 39 – Finančni instrumenti: pripoznavanje in merjenje. Najdeno 22. decembra 2009 na naslovu <http://www.racunovodja.com/clanki.asp?clanek=2859>
25. Stališče 12 – Pojasnjevalni odstavek v revizorjevem poročilu o računovodskih izkazih za leto 2008. Najdeno 10. avgusta na spletni strani <http://www.si-revizija.si/revizorji/obvestila.php>
26. Zakon o gospodarskih družbah, uradno prečiščeno besedilo. (2009). Uradni list RS št. 65/2009.
27. Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb – 2. Uradni list RS št. 117/2006.
28. Slovenski računovodski standard 3 – Finančne naložbe. (2006). Uradni list RS št. 118/2005.

PRILOGE

KAZALO PRILOG

PRILOGA 1 SODBA OCENJEVALCA VREDNOSTI _____ 2

PRILOGA 2 IZRAČUN SEDANJE VREDNOSTI KUPLJENE OBVEZNICE _____ 4

Priloga 1 Sodba ocenjevalca vrednosti

»Družba za poslovno svetovanje X«

Ljubljana, 2. 3. 2010

Zadeva: Mnenje veččaka glede izračuna tržne vrednosti naložbe za potrebe računovodskega poročanja

Vodja revizijske skupine, ki opravlja revizijo družbe REX, nas je kot veččake s področja ocenjevanja vrednosti kontaktiral, da bi preverili ustreznost predpostavk, ki jih je ocenjevalec vrednosti podjetij uporabil pri ugotavljanju poštene vrednosti naložbe v pridruženih in skupaj obvladovanih podjetjih.

Posredovana so nam bila poročila o oceni vrednosti družbe pridruženih in skupaj obvladovanih družb. Namen poročila je preveriti ustreznost evidentiranih knjigovodskih vrednosti naložbe v pridružena in skupaj obvladovana podjetja.

V Skladu z Mednarodnimi standardi ocenjevanja vrednosti (MSOV) in Pojasnjevalno opombo 11 je pregledovanje ocenjevanja vrednosti pregled dela ocenjevalca vrednosti, ki ga opravi drug ocenjevalec vrednosti, ki oblikuje nepristransko sodbo. Pri pregledovanju ocenjevanja vrednosti se obravnavajo pravilnost, doslednost, utemeljenost in popolnost ocenjevanja vrednosti.

Za potrebe revizije smo opravili t. i. pisarniški pregled ocenjevanja vrednosti (angl. *desk review*), omejen na podatke, predstavljene v poročilu, ki so lahko ali pa ne neodvisno potrjeni. Na splošno je opravljen z uporabo kontrolnega seznama postavk. Pregledovalec kontrolira natančnost izračunov, smiselnost podatkov, ustreznost metodologije in skladnost z napotki naročnika, zakonskimi zahtevami in strokovnimi standardi.

Povezava med računovodskimi standardi in prakso ocenjevanja vrednosti je obravnavana v MNUOV (Mednarodni način uporabe ocenjevanja vrednosti). V skladu z Mednarodnim načinom uporabe ocenjevanja vrednosti pregledovalec ocenjevanja vrednosti ne sme upoštevati dogodkov, ki vplivajo na premoženje ali trg, a so se pojavili pozneje po ocenitvi vrednosti, temveč le informacije, ki so bile že na voljo na trgu v času ocenjevanja vrednosti. Ugotovitve iz pregleda cenitvenega poročila so prikazane v tabeli:

PREGLED OCENE VREDNOSTI

Postavka	Opis	Komentar
Ocenjevana družba:	Pridružena in skupaj obvladovana podjetja	
Predmet ocenjevanja:	Delež v lastniškem kapitalu	
Namen ocenjevanja:	Za potrebe računovodskega poročanja	
Podlaga vrednosti:	Tržna vrednost	Podlaga vrednosti ustreza tako po namenu kot predmetu ocenjevanja vrednosti. Če bi bil namen ocenjevanja vrednosti računovodsko poročanje, bi bila podlaga vrednosti ravno tako primerna.
Datum ocenjevanja:	31.12.2009	
Uporaba MSOV	DA	Cenitveno poročilo je izdelano v skladu z MSOV oziroma v skladu s hierarhijo standardov ocenjevanja vrednosti (Uradni list RS številka 47/04).
Uporabljene metode:	Sedanja vrednost pričakovanih prostih denarnih tokov brez upoštevanja zadolženosti	Menimo, da je glede na namen in predmet ocenjevanja vrednosti izbira metode primerna.
Pomožne uporabljene metode:	Metoda kapitalizacije normaliziranih prostih denarnih tokov brez upoštevanja zadolženosti	Menimo, da je glede na namen in predmet ocenjevanja vrednosti izbira metode primerna.
Plane pripravil/o	Poslovodstvo družbe	/
Osnova planov	Nekonsolidirani	Menimo, da je uporaba nekonsolidiranih podlag primerna, saj je ocenjevalec vrednosti, tržne vrednosti naložb v odvisne in pridružene družbe prišel k

		vrednosti matične družbe.
Diskontna stopnja (WACC)	13 %	Menimo, da je višina WACC v sprejemljivem razponu.
Višina uporabljenega diskonta za pomanjkanje obvladljivosti	0 %	Iz cenitvenega poročila je razvidno, da je ocenjevalec vrednosti izvedel cenitev družbe na podlagi planov, pripravljenih s strani posloводства družbe, zato apliciranje diskonta za obvladovanje ni bilo potrebno.
Višina uporabljenega diskonta za pomanjkanje tržnosti	15 %	Glede na karakteristike ocenjevanega deleža menimo, da je uporaba in višina diskonta primerna.

»Podpis ocenjevalca vrednosti«

Priloga 2 Izračun sedanje vrednosti kupljene obveznice

Družba je 1. julija 2006 kupila **obveznico** z nominalno vrednostjo 1.000.000 EUR
kuponsko OM 4 %
po tržni ceni 1.030.000 EUR
stroški posla 70.000 EUR
Obresti se izplačujejo letno (30. junija), glavnica pa bo izplačana čez 4 leta skupaj z izplačilom zadnjega kupona.

DT=denarni tok

	-	
1.7.2006	1.100.000	
30.6.2007	40.000	DT1
30.6.2008	40.000	DT2
30.6.2009	40.000	DT3
30.6.2010	1.040.000	DT4

datum obračuna	skupaj	NOMINALNE VREDNOSTI			
		30.6.2007	30.6.2008	30.6.2009	30.6.2010
31.12.2006	1.160.000	40.000	40.000	40.000	1.040.000
31.12.2007	1.120.000	0	40.000	40.000	1.040.000
31.12.2008	1.080.000	0	0	40.000	1.040.000
31.12.2009	1.040.000	0	0	0	1.040.000
30.6.2010	1.040.000				1.040.000

datum obračuna	skupaj	DISKONTIRANE VREDNOSTI (po EOM)			
		30.6.2007	30.6.2008	30.6.2009	30.6.2010
31.12.2006	1.107.756	39.723,00	39.168,71	38.623,65	990.240,42
31.12.2007	1.083.105		39.721,47	39.168,71	1.004.214,89
31.12.2008	1.058.149			39.723,00	1.018.425,67
31.12.2009	1.032.798				1.032.797,90
30.6.2010	1.040.000				1.040.000,00

datum obračuna	odplačna vrednost	obresti izrač.z EOM	dejanske obresti (kupon)		Nova odplačna vrednost
	1	2	3		4 = 1 + 2 - 3
1.7.2006					1.100.000,00
31.12.2006	1.100.000	7.755,78	20.000		1.087.755,78
31.12.2007	1.087.756	15.349,30	40.000		1.063.105,07
31.12.2008	1.063.105	15.043,59	40.000		1.038.148,67
31.12.2009	1.038.149	14.649,23	40.000		1.012.797,90
30.6.2010	1.012.798	7.202,10	20.000		1.000.000,00

datum obračuna	skupaj	razlika v dnevih za določitev OM			
		30.6.2007	30.6.2008	30.6.2009	30.6.2010
31.12.2006		181	547	912	1.277
31.12.2007			182	547	912
31.12.2008				181	546
31.12.2009					181
30.6.2010					0

datum obračuna		OM za razliko v dnevih iz dnevne EOM, izrač. z diskontom po dnevih			
		30.6.2007	30.6.2008	30.6.2009	30.6.2010
31.12.2006		1,0069734	1,0212232	1,0356349	1,0502500
31.12.2007			1,0070120	1,0212232	1,0356349
31.12.2008				1,0069734	1,0211840
31.12.2009					1,0069734
30.6.2010					1,0000000

Izračun obrestne mere ter diskontnega faktorja: obrestna mera je izračunana s pomočjo funkcije XIRR, ki glede na datume denarnih tokov izračuna letno efektivno obrestno mero (EOM), izračunano z diskontom po dnevih. Nato smo letno EOM preračunali na dnevno obrestno mero. To smo uporabili za določitev diskontnega faktorja za posamezne denarne tokove. Izračunali smo ga s potenciranjem dnevne EOM z razliko v dnevih med denarnimi tokovi ter posameznim bilančnim datumom.

Izračun diskontiranih vrednosti: nominalne vrednosti denarnih tokov smo nato delili z diskontnim faktorjem za vsak bilančni dan v življenjski dobi obveznice. Nato smo diskontirane vrednosti vseh denarnih tokov sešteli po bilančnih dnevih.

V tabeli diskontiranih vrednosti je razvidno, da je sedanja vrednost prihodnjih denarnih tokov na dan 31. 12. 2008 znašala 1.058.149 €. Toliko znaša tudi začetno stanje izkazane naložbe v glavni knjigi.